

BOLYA MÁTYÁS

MAGYAR CITERÁS ANTOLÓGIA II.

LEJEGYZÉSEK, DALSZÖVEGEK, ÉLETRAJZOK

BOLYA MÁTYÁS

MAGYAR CITERÁS ANTOLÓGIA II.

*Takács Józsefné Tatár Kiss Erzsébet
szentlőrinci citerás emlékére*

BOLYA MÁTYÁS

MAGYAR CITERÁS ANTOLÓGIA II.

LEJEGYZÉSEK, DALSZÖVEGEK, ÉLETRAJZOK

DIALEKTON NÉPZENEI KIADÓ, BUDAPEST, 2016

© **BOLYA MÁTYÁS**

ELSŐ KIADÁS, 2012
MÁSODIK, JAVÍTOTT KIADÁS, 2016

SZAKMAI LEKTOR
BALOGH SÁNDOR

NYELVI LEKTOR
DR. ZOLTÁN ISTVÁNNÉ

A DALSZÖVEGEKET VÁLOGATTA
BERTA ALEXANDRA

KOTTAGRAFIKA
© BOLYA MÁTYÁS

BORÍTÓTERV, TIPOGRÁFIA
SINKOVITS ZSUZSA

BORÍTÓFOTÓ
SÁROSI BÁLINT (CSEKE SÁNDOR 66 ÉVES CITERÁS, VASKÚT, 1968)

A KÖTET MEGJELENÉSÉT TÁMOGATTA
MTA BTK ZENETUDOMÁNYI INTÉZET
NÉPZENE- ÉS NÉPTÁNCKUTATÓ OSZTÁLY ÉS ARCHÍVUM
DIALEKTON NÉPZENEI KIADÓ

TARTALOM

ELŐSZÓ	6
BEVEZETŐ.....	7
A KÖTET TARTALMÁRÓL ÉS HASZNÁLATÁRÓL	8
JELMAGYARÁZAT	9
LEJEGYZÉSEK	10
ALFÖLD	
<i>Boruzs András</i>	10
<i>Kanczel János életrajza</i>	16
<i>Kanczel János</i>	17
<i>Cs. Nagy Balázs</i>	27
<i>Bagosi Lajos</i>	33
<i>Kovács Lajos</i>	40
<i>Tuka Zsigmond életrajza</i>	45
<i>Tuka Zsigmond</i>	49
<i>Dávid László</i>	61
<i>Sajti Mihály</i>	63
<i>id. Maczik Sándor</i>	65
<i>Magda Imre</i>	69
ÉSZAK-MAGYARORSZÁG	
<i>Bozsik Margit életrajza</i>	79
<i>Bozsik Margit</i>	80
<i>Szaszkó József életrajza</i>	94
<i>Szaszkó József</i>	95
DÉL-DUNÁNTÚL	
<i>Balogh József</i>	99
<i>Dékány János</i>	102
<i>Koller József</i>	104
<i>„Kapkodós” citeraegyüttes</i>	108
<i>Takács Józsefné Tatár Kiss Erzsébet és Takács József életrajza</i>	109
<i>Takács József</i>	111
<i>Takács Józsefné Tatár Kiss Erzsébet</i>	114
<i>Bogdán Imre, Bogdán Sándor</i>	117
MAGYAR CITERÁS ANTOLÓGIA II. CD.....	123
ELŐADÓK, GYŰJTŐK	125
DALSZÖVEGEK FORRÁSAI	125
TÁRGYMUTATÓ	126
BETŰRENDES DALLAMMUTATÓ	127

ELŐSZÓ

Már a középkor zeneteoretikusai megfogalmazták az „usus” és a „scientia”, vagyis a gyakorlat és az elmélet kettősségét. Bár a középkori világ hierarchikus rendjében élő ember szükségesnek érezte az ilyen meghatározást, ez a csoportosítás soha nem válhatott valódi definícióvá. Egyszerűen nem életszerű. Talán az emberi természet ilyen, igényli a kontrasztos ellenpontokat. Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy egyszerre lehetek jelen a zenei élet több szintjén; előadóművészként, a Népzenei Archivum munkatársaként vagy éppen a Zeneakadémián. Számomra az előbbi gondolat nem kettősséget, inkább egymást kiegészítő fogalmakat jelent.

Amikor elkezdtem a lejegyzést, egyértelmű volt, hogy mindenki számára használható formába kell öntenem a leírt hangjegyeket. Ne annyira a részleteket elemző elme, sokkal inkább az előadók – Olsvai Imre kifejezésével élve – *dallamszándéka* vezesse kezemet. Nehéz feladat belehelyezkedni hajdanvolt citerások zenei gondolkodásába, megérezni a szándékot a megvalósítás mögött. Talán nem is sikerült volna, ha

nem játszom magam is a hangszeren. Remélem, hogy sokan forgatják majd haszonnal a könyvet, legyen szó diákról, tanárról, előadóművésztől vagy kutatóról.

Végül szeretném megköszönni mindenkinek – névvel és név nélkül – azt a sok segítséget és támogatást, amely nélkül e könyv nem születhetett volna meg. Köszönet jár elsősorban családomnak a végtelen türelemért, Dr. Sárosi Bálintnak gondolatébresztő citerás lejegyzéseért, írásaiért és kitűnő fényképeiért, Dr. Bencke Lászlóné Mező Juditnak értékes gyűjtéseért, Balogh Sándornak a végletekig aprólékos korrektúráért és együtt gondolkodásért, Berta Alexandrának a dalszövegek válogatásáért, Endrődi Juditnak a részletes életrajzokért, Szelényi Nórának a pályázatírásban nyújtott segítségével, Csutor Bélának a citerás kiadványok felkarolásáért, valamint Demeter Gittának és Richter Pálnak a MTA BTK Zenetudományi Intézet Népzene- és Néptánckutató Osztály és Archivum munkatársaként nyújtott segítségével.

BEVEZETŐ

A Magyar citerás antológia hangzó sorozat második részét 2005-ben adta ki a Flaccus Kiadó. Azóta két újabb rész is megjelent, és előkészületben van a hagyományos citerazenét feldolgozó sorozat ötödik, egyben záró darabja is. Érdeemes felidézni néhány gondolatot az akkor leírtakból: ahhoz, hogy egy értékes dallam eljusson mindenkire hivatalosan kiadott hanghordozón vagy lejegyzett formában, igen hosszú utat kell végigjárnia, a gyűjtés-feldolgozás-publikálás mindhárom lépcsőfokát. Az utolsó kettő a legnehezebb. Ez a két lépés a táncházmozgalom mai feladatai közül talán a legfontosabb, így lesz a helyszíni gyűjtésből mindenki számára hozzáférhető és használható közkinccs.

Az antológiával kapcsolatos célkitűzések sem változtak: szolgáljon tananyagként a zene- és

művészeti iskolák számára; a teljes Kárpát-medencét felölelő, eredeti citeramuzsikát tartalmazó válogatást adjon közre. Emellett fontosnak tartjuk a megfelelő előadásmódot, a stílus értékelését, valamint a tájegységekre jellemző dallamanyag mellett eddig nem publikált citerás dallamok, különleges, ritka vagy egyedi játéktechnikák bemutatását. Mindezt szakmai igényű forrásfeldolgozással.

A második rész néhány különlegességgel szolgál, ezúttal lejegyzett formában is: Dr. Várnai Ferenc gyűjtése a szentlőrinci „kapkodós” játékmódot mutatja be és helyet kaptak Kodály Zoltán 100 évvel ezelőtt, Nagyszalontán készült felvételei is. Az előbbinek szomorú aktualitást ad, hogy Takács Józsefné Tatár Kiss Erzsébet, a szentlőrinci „kapkodós” citerázás utolsó képviselője 2012-ben vett tőlünk örök búcsút.

A KÖTET TARTALMÁRÓL ÉS HASZNÁLATÁRÓL

A könyv a *Magyar citerás antológia* című, helyszíni felvételeket közreadó hangzó sorozat második lemezének lejegyzéseit tartalmazza. Az egyetlen, csak énekes dallam (MCA-II/65) – az eddigi gyakorlatnak megfelelően – nem került lejegyzésre. Minden esetben a citera szólamát írtam le. Több újdonság is segíti a használatot: a részletes, **variánsokkal ellátott lejegyzéseket** minden esetben egy **egyszerűsített dallamváz** követi, szemléletesen mutatva be a „folklórt működés közben”. Az egyszerűsített dallamváz a dallamok típusát írja le, ez helyenként eltérő lehet az adatközlő által játszott romlott vagy nem annyira ismert variánstól. A diatonikus játékmód miatt D-re, A-ra vagy G-re záró dallamokat C-re transzponálva is közlöm.

Köztudott, hogy a dallamszándék és a megvalósulás nem minden esetben fedi egymást. Alapvetően kétféle hiba fordul elő: *alkalmi tévesztés*, amelyet a további versszakok hibátlan játéka, illetve a dallamváz ismerete egyértelműen felfed; valamint *következetesen rosszul játszott, romlott variáns*. Ez utóbbira az egyszerűsített dallamváz segítségével hívom fel a figyelmet.

Azt, hogy egy variáns hányadik versszakban hangzik el, nem jelöltem. A kottáknál használt jelölések megegyeznek a Magyar citerazene I-II. kötetekben használt jelölésekkel, az eligazodást a következő oldalon található **jelmagyarázat** segíti. Csillag jelez minden olyan szokványostól eltérő jelenséget, amire külön jelet nem volt cél-szerű bevezetni.

A dallamvázhoz **dalszövegek** is tartoznak, általában 2-3 versszakkal, a forrás részletes megje-

lölésével, ez Berta Alexandra munkája. A szövegek átírásánál a következő elvet követtük: ha a felvételen ének is hallható, akkor ezt a szöveget rögzítettük, tájnyelvi jelölések nélkül; ha más forrásból származik a szöveg, akkor a köznyelvi formához közelítettünk. A dalszövegekkel kapcsolatban fel kell hívnom a figyelmet néhány részletre: az eredeti lemezborítón a gyűjtési jegyzőkönyvekben talált szövegkezdeteket tüntettük fel, ezek általában zenészekről származó adatok. A szövegek keresése során előfordult azonban, hogy ilyen kezdetű szöveg nem került elő. Ez esetben meghagytuk az eredeti, borítón szereplő kezdősört is, a dalszöveg viszont ettől eltérő szakaszokat tartalmaz. Van fordított eset is: eddig nem nevesített dallamokhoz sikerült szöveget találni. A kötet végén dalszámmal és oldalszámmal ellátott **betűrendes dallammutató** segíti az eligazodást.

A lejegyzésekhez megjegyzések, néhány technikai információ és egy **fogalomfelhő** tartozik, e két utóbbi állandó elemként minden dallamnál megtalálható. A fogalmak röviden összefoglalják az adott felvétel főbb játéktechnikai és zeneelméleti ismérveit. A **tárgymutató** a fogalomfelhő elemeihez dalszámokat rendelve segít kiválasztani az adott fogalom köré csoportosítható dallamokat. A fogalmakat követő számok visszautalnak a Magyar citerazene I-II. kötetek megfelelő oldalszámára, ahol részletes leírás, tanítási segédlet és további példák találhatók.

Újdonság még, hogy a lemezen szereplő adatközlők egy részéről **életrajzot** is közlünk. A két leg-részletesebb, játéktechnikát is elemző írás Endrődi Judit munkája. Ezekhez az életrajzokhoz **fényképek** is tartoznak, jelentős részük első közlés.

JELMAGYARÁZAT

➤ = hangsúlyos pendítés jele

= arpeggio felfelé – a kísérő húrok egyenkénti bepengetése (az összes húrt érintve)

= arpeggio lefelé – a kísérő húrok egyenkénti bepengetése (az összes húrt érintve)

= húrlefogás jele

= kisfejhúrok bependítése

= az összes kísérőhúrt érintő, határozott pendítés

= glisszando jele

= bizonytalan magasságú hang

LEJEGYZÉSEK

ALFÖLD

MCA-II/01. Aki dudás akar lenni
Boruzs András (54) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

Püspökladány (Hajdú-Bihar m.)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=125)

I.

II.

* csak a dallamhúron pengetve

T.f.

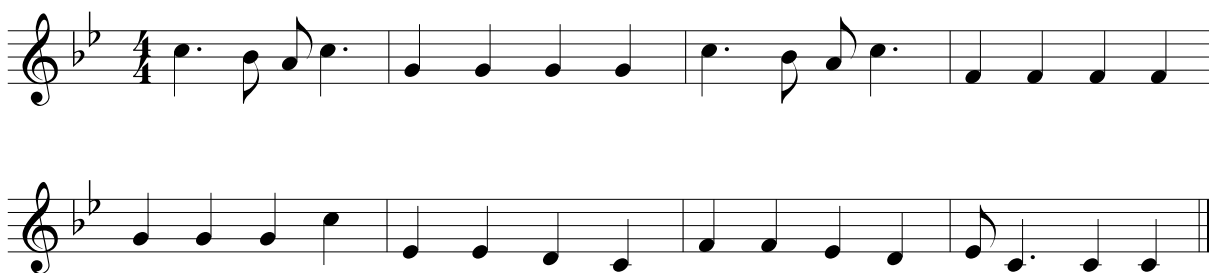
A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/01-02). Az 5. és a 7. ütem második negyedét – bár hangsúlyos –, visszafelé pengeti. A felvételen a citera mellett levélsíp, a 2. versszaktól pedig köcsögduda is megszólal. Közreműködik Nádházi József (levélsíp) és Baranyai Sándor (köcsögduda). A levélsíp és a citera ritmizálása helyenként eltér (pl.: 3., 7. ütem). A pergetés helyén gyakran tiri-ti ritmus szól.

FOGALMAK: pergetés (142), pontozott értékek (169)

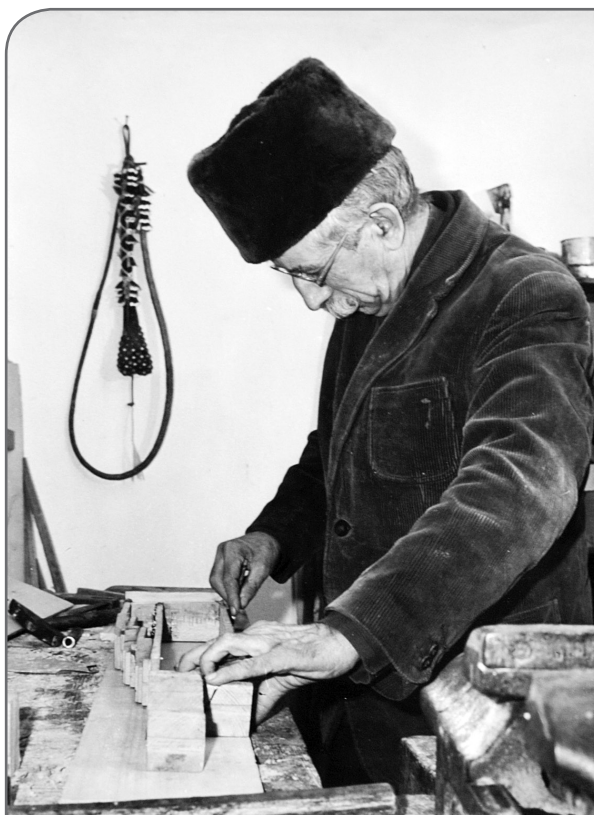
ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: ujj

Egyszerűsített dallamváz:

1. Aki dudás akar lenni,
A Bakonyba menjen lakni.
Ott tanulja meg a lopást,
Meg a mangalicavágást.
2. Felment a kondás a fára,
Makkot ráz a disznójának.
Pici szőke, pici barna,
Majd levág a kondásbalta.
3. Levágták a nagy kanomat,
Azt a híres jószágomat.
Szerpenyőbe sül a húsa,
Messzire érzik a szaga.

1. kép • Boruzs András hangszerkészítés közben (Püspökladány, 1974)
Fotó: Bencze László

MCA-II/02. Uccu vászon tarisznya
Boruzs András (54) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

Püspökladány (Hajdú-Bihar m.)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=145)

1)–

*)–

var.) 1) *) levélsíp variánsa

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Uccu vászon tarisznya,
 A gyűrűmet add vissza, dárom, madárom!
 Uccu dárom, madárom,
 Kapuba vár a párom, dárom, madárom.
2. Háromágú vasvilla,
 Két lábon jár a liba, dárom, madárom.
 Uccu, dárom, madárom,
 Szeret engem a párom, dárom, madárom.

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/01-02). A felvételen a citera mellett levélsíp és köcsögduda is megszólal. A levélsíp és a citera ritmizálása és dallamhangjai helyenként eltérnek (pl.: 4., 5. ütem). Közreműködik Nádházi József (levélsíp) és Baranyai Sándor (köcsögduda).

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: ujj

MCA-II/03. Az én kedves apám
Boruzs András (54) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

Püspökladány (Hajdú-Bihar m.)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

Parlando

1)

2)

var.)

1)

2)

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

bővülés

1. Az én édes kedves apám fakó lova
 bal hátulsó lábán a patkószeg de fényes,
 Hortobágyi csaplárosné de kényes.
 Vállig erő göndör haja levágva,
 Száz talléros selyemkendő a nyakában.
2. Ha megdöglik a gulyámból egy marha,
 Nem nyúzó meg, míg a gazda nem látja.
 Jöjjön ki hát, nézze meg, hogy mi baja,
 Nem kedvezett mán annak a nyavalya.

Az egyszerűsített dallamvázban jelölt helyen a dallam szövegtől függően bővül. Énekel Törő Gábor.

FOGALMAK: arpeggio (235), parlando, rubato előadásmód (242), pergetés (142)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: ujj

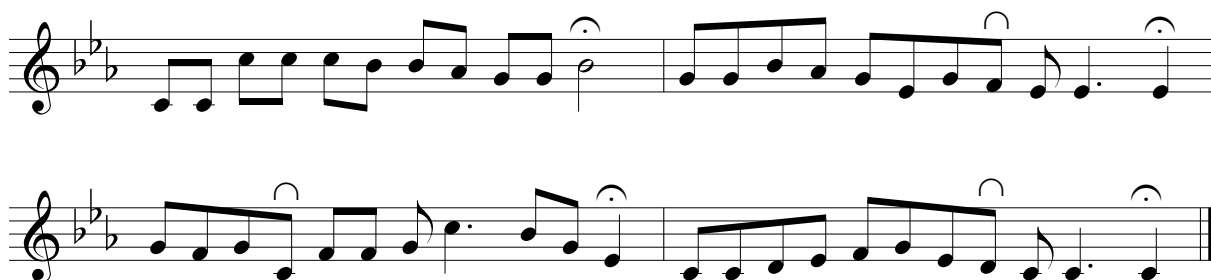
MCA-II/04. Ha felülök a fekete halomra
Boruzs András (54) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

Püspökladány (*Hajdú-Bihar m.*)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

Parlando

Egyszerűsített dallamváz:

1. Ha felülök a fekete halomra,
 Onnan nézem merre legel a gulya.
 Parancsolok bojtáromnak, Pistának,
 Csapja meg a bal szárnyát a gulyámnak.
2. Megcsapta a balszárnyát a gulyámnak,
 Mingyán látom, híjja van a marhának.
 Sárga lovam pányvára van kikötve,
 Kinek tetszik, menjen rajta, keresse.
3. Elköltözött a daru meg a gólya,
 Senki sincs mán a pusztában maradva.
 A pusztában magam járok egyedül,
 Rajtam még a Jóisten sem könyörül.

A 2. versszaktól közreműködik Nádházi József levélsípon.

FOGALMAK: arpeggio (235), kisfejhúr (339), parlando, rubato előadásmód (242)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: ujj

MCA-II/05. Itt az idő, Szent Mihály nap közeledik
Boruzs András (54) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

Püspökladány (Hajdú-Bihar m.)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

* a négy nyolcados motívum szövegtől függően, belső bővülésként ismétlődik

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Itt az idő, Szent Mihály nap közeledik,
 A csikósok, a gulyások, a juhászok a nyájukat számba veszik.
 Egynek van egy ürüje, rajta van a csengője,
 Hajtja, hajtja hazafelé.
2. Hajtja, hajtja, hajtja, hajtja hazafelé,
 A Kadarcsi, Látóképi csárda felé.
 A csárdába behajtja, serér', borér' od'adja,
 A babája megsiratja.

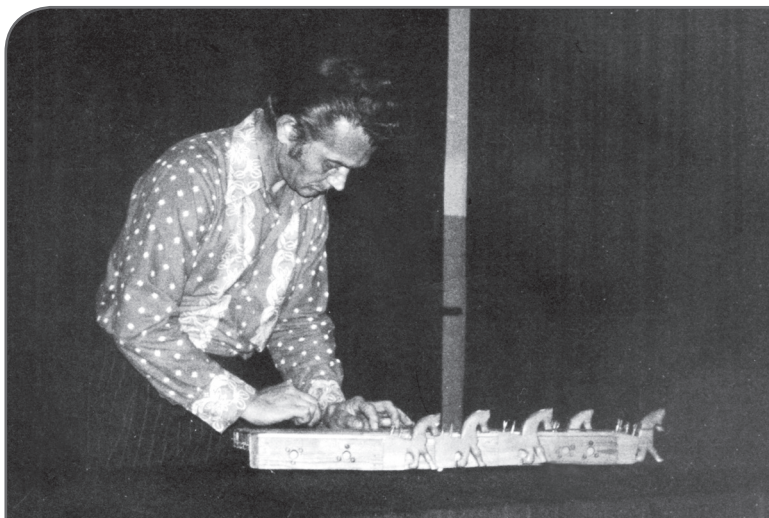
A megszólaltatott nyolcadpárok első nyolcada általában rövidebb, inkább triolás-, mint kis éles ritmus. A felvételen a citera és az ének mellett levélsíp és köcsögduda is megszólal. Közreműködik Törő Gábor (ének), Nádházi József (levélsíp) és Baranyai Sándor (köcsögduda).

FOGALMAK: glisszandó (240), pergetés (142)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: ujj

KANCZEL JÁNOS

2. kép • Kanczel János debreceni citerás (1976)

Fotó: Balogh Sándor

Kanczel János 1934-ben született. Eredeti szakmáját tekintve esztergályos, a citera iránt az 1970-es években kezdett érdeklődni. Hangszereit saját maga készítette. Az 1970-es évek második felétől már Debrecen egyik legkiemelkedőbb hangszeres szólistájának számított. Haj-

dú-Bihar megyében több zenekart is vezetett, és évtizedeken keresztül számtalan városi, népdalköri és népzenei rendezvényen vett részt. A debreceni Hajdúság citerazenekarral táncegyüttest is kísérték. Játékát díszes dallamformálás és feszes ritmusjáték jellemzi.

MCA-II/06. Debrecennek van egy vize
Kanczel János (40) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

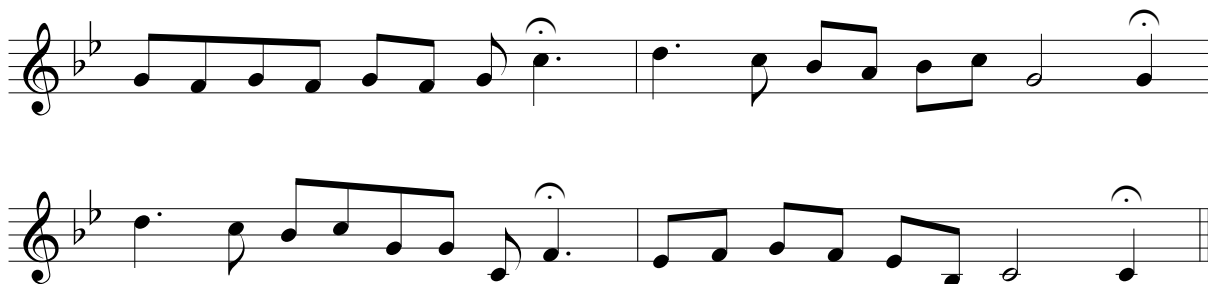
Debrecen (Hajdú-Bihar m.)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

Parlando

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Debrecennek van egy vize,
 Kinek Hortobágy a neve.
 Arra van egy kőhíd rakva,
 Kilenc lyukra van állítva.
(ism.) Azon jár át gulya, ménes,
 A zöld fűbe legelésznek.
2. Hortobágnak szőke vize,
 Sárga lovam ne félj tőle!
 Még az éjjel egy órára,
 Vigyél át a túlsó partra!
(ism.) Vigyél át a túlsó partra,
 Ott lesz jó világ gazdádra.

Nincs variáns jelölve, mivel a felvételen csak egyszer hangzik el a dallam. A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/06-09). Többször csak a dallamhúrt pengeti, amelyek között 1-1 basszushúr is hallható, így oktávparhuzamban szól a dallam.

FOGALMAK: arpeggio (235), parlando, rubato előadásmód (242), pergetés (142)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: ujj

MCA-II/07. Csárdás I.
Kanczel János (40) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

Debrecen (Hajdú-Bihar m.)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

Lassú giusto (♩=72)

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Bimbó voltam, mikor én megszülettem,
 Rózsa lettem, seje-haj, mire felnevelődtem.
 Úgy nőttek fel, seje-haj, mint erdőben a gomba,
 Volt szeretőm már tíz éves koromba.

Nincs variáns jelölve, mivel a felvételen csak egyszer hangzik el a dallam. A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/06-09). Következetes, negyedelő hangsúlyozás. A záró ütem díszítése a következő dallamhoz való kapcsolódás miatt alakult így.

FOGALMAK: glisszandó (240), húrlefogás (204), kisfejhúr (339), körülírás fajtái (271), pergetés (142), pontozott értékek (169), sorvégi díszítések (270, 284)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: ujj

MCA-II/08. Csárdás II.
Kanczel János (40) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

Debrecen (*Hajdú-Bihar m.*)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=95-110)

T.f.

Nincs variáns jelölve, mivel a felvételen csak egyszer hangzik el a dallam. A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/06-09). Következetes, negyedelő hangsúlyozás.

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), húrléfogás (204), kisfejhúr (339), pergetés (142), pontozott értékek (169), sorvégi díszítések (270, 284)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: ujj

Egyszerűsített dallamváz:

1. Ez a kislány, barna kislány, sej-haj, de kisírta a szemét,
Siratja a, sajnálja a, sej-haj katona szeretőjét.
Úgy sajnálja, ráborul az asztalra,
Katona babáját, földi boldogságát siratja.

MCA-II/09. Sárga zsinór a bakancsom fűzője
Kanczel János (40) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

Debrecen (Hajdú-Bihar m.)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=138)

1)

2)

T.f.

var.) 1) 2)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Sárga zsinór a bakancsom fűzője,
 Gyáva legény, kinek nincs szeretője.
 Gyáva legény, kinek kettő, három nincs,
 Kinek szőke, barna szeretője nincs.

2. Három csillag van az égen egy sorba,
 Három szeretőm van nékem egyforma.
 Három közül egy az igaz szerető,
 Másik kettőt áldja meg a Teremtő.

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/06-09).

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), kisfejhúr (339), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: ujj

MCA-II/10. Este van már a faluba...
Kanczel János (40) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

Debrecen (Hajdú-Bihar m.)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto ($\text{♩} = 90$)

T.f.

Nincs variáns jelölve, mivel a felvételen csak egyszer hangzik el a dallam. A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/10-12).

FOGALMAK: fél érték bontása (170-171), glisszandó (240), húrlefogás (204), kisfejhúr (339), pergetés (142), pontozott értékek (169), sorvégi díszítések (270, 284)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: ujj

Egyszerűsített dallamváz:

1. Este van már a faluba, haza kéne menni.
Asztalomon van egy levél, el kéne olvasni.
Az van annak a levélnek négy sarkára írva:
Szeretőm egy barna legény, nem hagyom el soha.
2. Este van már, késő este, haza kéne menni.
Még a kapun be se megyek, meg akarnak verni.
Ne verjen meg édesanyám, nem vagyok az oka,
Szeretőm egy barna legény, nem eresztett haza.

MCA-II/11. Esik az eső, nagy sár van a faluban
Kanczel János (40) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

Debrecen (Hajdú-Bihar m.)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=125)

T.f.

Nincs variáns jelölve, mivel a felvételen csak egyszer hangzik el a dallam. A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/10-12).

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), húrlefogás (204), kisfejhúr (339), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: ujj

Egyszerűsített dallamváz:

1. Esik az eső, nagy sár van a faluba,
Meglátszik a lopott lónak a nyoma.
Gyere babám, te seperd fel a nyomát,
Úgyis tereád költöttem el az árát.
2. Esik az eső, hull a villám rakásra,
Ráhullott a hortobágyi csárdára.
Ég a csárda, nincsen, aki locsolja,
Árva az én szívem, mert nincs vigasztalója.
3. El, el, elmegyek, nem maradok e tájon,
Hogy a babám gyöngé szíve ne fájjon.
Mert a babám gyöngé szíve nagyon fáj,
Szőkét szeretek, mert a barna megcsalt már.

MCA-II/12. Cseperegve esik az eső
Kanczel János (40) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

Debrecen (Hajdú-Bihar m.)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=162)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Cseperegve esik az eső,
 Jaj, de szépen zöldell a mező.
 Közepibe legeltetem a juhom,
 Erre gyere, kedves galambom.
2. Erre gyere, erre nincsen sár,
 Nincsen a kapumon semmi zár.
 Aranykilincs van az én kis ajtómon,
 Adj egy csókot, kedves galambom!

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/10-12). A 2. versszakban ritmuskíséret, közreműködik Túry Ferenc (kanál).

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), átmenőhangos díszítés (155), kisfejhúr (339), pergetés (142)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: ujj

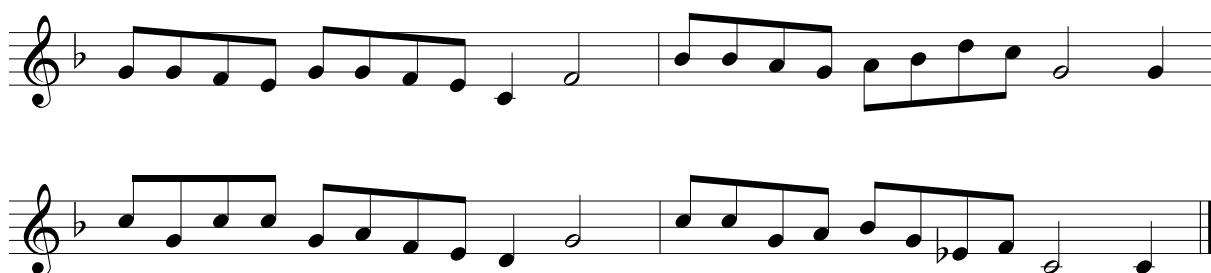
MCA-II/13. Leégett a hortobágyi hodály
Cs. Nagy Balázs (54) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

Csökmő (*Hajdú-Bihar m.*)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

Parlando

Egyszerűsített dallamváz:

<p>1. Leégett a hortobágyi hodály,
Beleégett kilenc juhászbojtár.
Kilenc bojtár kilenc pár ruhája,
Számadónak sallangos bundája.</p>	<p>3. Barna kislány kerüli a hodályt,
Keresi a Jancsi juhászbojtárt.
Barna kislány, hiába keresed,
Beleégett, ki téged szeretett.</p>
<p>2. Számadónak nincsen semmi kára,
Megveszi a füredi vásárban.
De a szegény Jancsi juhászlegény,
Ő maga is beleégett szegény.</p>	<p>4. Mutassátok meg annak a sírját,
Hadd ültessek rája majorannát!
Hadd teremjen rózsát, meg tövisket,
Mert ő engem igazán szeretett.</p>

Szépen tagolt parlando játék. Nincs variáns jelölve, mivel a felvételen csak egyszer hangzik el a dallam.

FOGALMAK: glisszandó (240), játék nyomóval (237), összepergetés (235), parlando, rubato előadásmód (242), pergetés (142)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

MCA-II/14. Falu végén van egy kis ház...
Cs. Nagy Balázs (54) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

Csökmő (*Hajdú-Bihar m.*)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=125)

1) —

2) — 3) —

4) —

T.f.

var.) 1) 2) 3) 4)

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/14-16). A 2. és a 3. sor sorkezdő ütemében az F hang magasabban szól, valószínűleg az érintősor hibája miatt.

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), glisszandó (240), játék nyomóval (237), összepergetés (235), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. Falu végén van egy kis ház, sárgára van festve,
Abban lakik, abban lakik egy barna menyecske.
Piros függöny az ablakán, félre van az hajtva,
Arra jár egy egyes honvéd, be-bekacsint rajta.
2. Ne kacsintgass egyes honvéd az én ablakomba,
Inkább gyere, inkább gyere, feküdj az ágyamra.
Nincsen itthon az én uram, szegény halászlegény,
Éjjel-nappal a vízen jár, halat keres szegény.

MCA-II/15. Tanya, tanya, tanya, szénégető tanya
Cs. Nagy Balázs (54) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

Csökmő (Hajdú-Bihar m.)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩ = 90-95)

1) — 2) —

3) — 4) — 5) —

6) — 7) —

8) — 9) —

var.) 1) 2) 3) 4) 5)

6) 7) 8) 9)

T.f.

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/14-16). Aszimmetrikus ritmizálás a 2. ütemtől.

FOGALMAK: alálépős díszítés (270), aszimmetrikus játék (290), fél érték bontása (170-171), játék nyomóval (237), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. Tanya, tanya, tanya, szénégető tanya,
Benne a szeretőm törí a nyavalya.
Törí, törí, törí, de hiába törí,
Rajtam a bosszúját sohase tölti ki.
2. Jaj annak a fának, kit fejszével vágnak,
Jaj annak a lánynak, kit sokan gyaláznak.
Engemet is gyaláz egy semmirevaló,
Ki még a csizmámba kapcának se való.

MCA-II/16. A csökmei bíró kapujában
Cs. Nagy Balázs (54) – citera
(Bencze Lászlóné magángyűjteménye)

Csökő (Hajdú-Bihar m.)
 gy.: Bencze Lászlóné (1974)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩ = 92)

1)
2)
3)
1a) 1b) 2) 3)
var.)
T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. A csökmei bíró kapujába,
 Leesett a kalapom a sárba.
 Gyere babám, vedd fel a kalapom,
 Jövő ősszel te leszel a párom.

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/14-16).

FOGALMAK: alálépős díszítés (270), aszimmetrikus játék (290), átmenőhangos díszítés (155), fél érték bontása (170-171), játék nyomóval (237), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

MCA-II/17. Az ökör a földet...
Bagosi Lajos (30) – citera
(ZTI AP 06672g)

Nagyszalonta (Bihar vm.)
 gy.: Kodály Zoltán (1916)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=140)

T.f.

Nincs variáns jelölve, mivel a felvételen csak egyszer hangzik el a dallam.

FOGALMAK: alálépős díszítés (270), átmenőhangos díszítés (155), diatonikus játékmód (237, 338), fél érték bontása (170-171), játék nyomóval (237), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: diatonikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. Az ökör a földet nem magának szántja,
Az anya a lányát nem magának tartja.
Szépen felneveli, szárnyára eresztí,
Keservesen nézi, hogy más üti, veri.
2. Kár a tiszta búzát jókor learatni,
Kár a szegény legényt katonának vinni.
Katonává lettem, de nem jó kedvemből,
Szolgálom a császárt nagy kénytelenségből.
3. Láttam az urakat, huszonnégyen voltak.
Mind a huszonnégyen rólam tanakodtak.
Tizenhárom írja rólam a levelet,
A tizenegy pedig ül az asztal mellett.

MCA-II/18. Nem vagy legény...
Bagosi Lajos (30) – citera
(ZTI AP 06672k)

Nagyszalonta (Bihar vm.)
 gy.: Kodály Zoltán (1916)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=140)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Már minálunk icca, csuhajja, lehullott a muskátli,
 Arra járnak icca, csuhajja, a legények leszedni.
 De nem azért icca, csuhajja, de nem azért a lehulló virágért,
 Szomszéd asszony icca, csuhajja, göndör hajú lányáért.

Nincs variáns jelölve, mivel a felvételen csak egyszer hangzik el a dallam.

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), átmenőhangos díszítés (155), diatonikus játékmód (237, 338), glisszandó (240), játék nyomóval (237), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: diatonikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

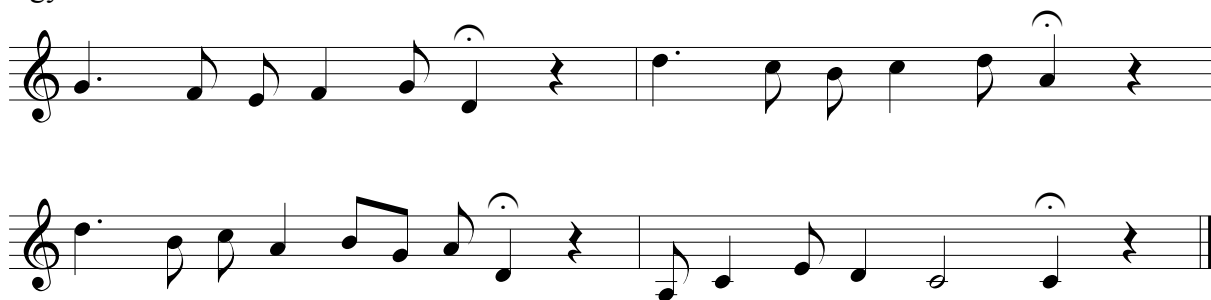
MCA-II/19. Hajnallik, hajnallik
Bagosi Lajos (30) – citera
(ZTI AP 06672j)

Nagyszalonta (Bihar vm.)
 gy.: Kodály Zoltán (1916)
 lej.: Bolya Mátyás

Parlando

Egyszerűsített dallamváz:

1. Hajnallik, hajnallik,
 De nem jól hajnallik.
 Nagyszalonta városába,
 Szomorú hír hallik.
2. Megöltek egy legényt,
 Hatvan forintjáért.
 A Tiszába beledobták,
 Sötét pej lováért.

FOGALMAK: alálépős díszítés (270), átmenőhangos díszítés (155), diatonikus játékmód (237, 338), glisszando (240), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), összepergetés (235), parlando, rubato előadásmód (242)

ÉRINTŐSOR: diatonikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

MCA-II/20. Kis pej lovam megérdemli a zabot
Bagosi Lajos (30) – citera
(ZTI AP 06672h)

Nagyszalonta (Bihar vm.)
 gy.: Kodály Zoltán (1916)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto ($\text{♩} = 135-150$)

I.

II.

* hibás hang

T.f.

A diatonikusan játszott dallamot az egyszerűsített dallamváz C-re transzponálva mutatja be.

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), diatonikus játékmód (237, 338), glisszandó (240), játék nyomóval (237), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: diatonikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

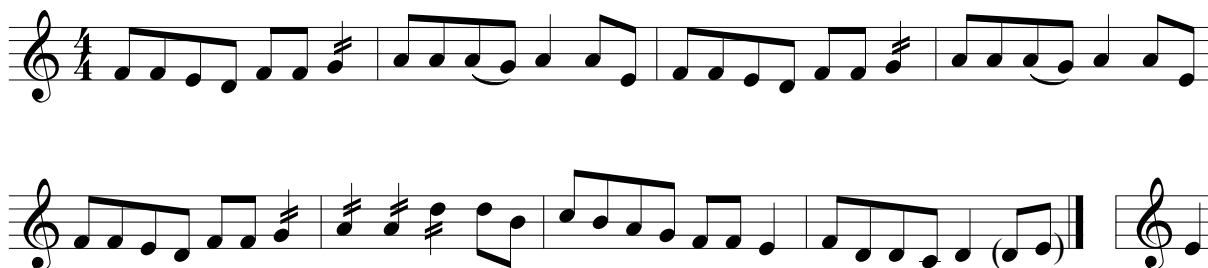

1. Kis pej lovam megérdemli a zabot,
Kétszer járta körül Magyarországot.
Háromszor is körüljártam volna,
Ha a babám igazszívű lett volna.
2. Kis pej lovam nem szereti a zabot,
Csikó korában az árpára kapott.
Barna kislány kapatta az árpára,
Engem pedig ölelő két karjába.

MCA-II/21. Kihullott a kis dézsa dongája
Bagosi Lajos (30) – citera
(ZTI AP 06672i)

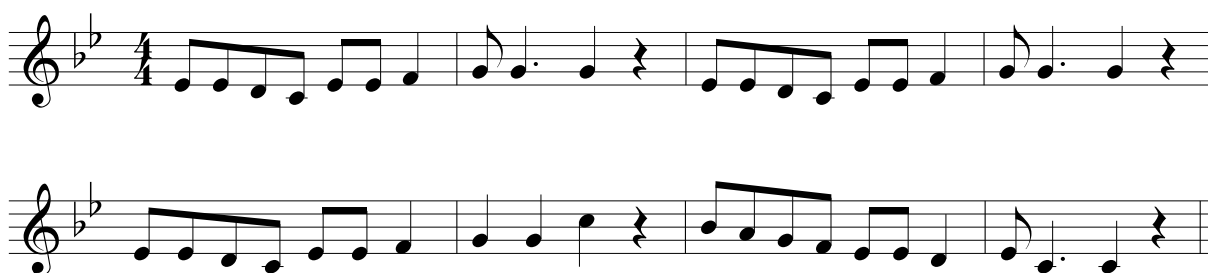
Nagyszalonta (Bihar vm.)
 gy.: Kodály Zoltán (1916)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=145)

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Kihullott a kis dézsa dongája,
 Elhagyott a szeretőm bujába.
 Ha ő engem elhagyott egy hétre,
 Én meg őtet elhagyom örökre.

A diatonikusan játszott dallamot az egyszerűsített dallamváz C-re transzponálva mutatja be.

FOGALMAK: diatonikus játékmód (237, 338), játék nyomóval (237), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: diatonikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

MCA-II/22. Debrecennek van egy vize
Kovács Lajos (74) – citera
(Balogh Sándor magángyűjteménye)

Fábiánháza (*Szabolcs–Szatmár m.*)
 gy.: Balogh Sándor (1993)
 lej.: Bolya Mátyás

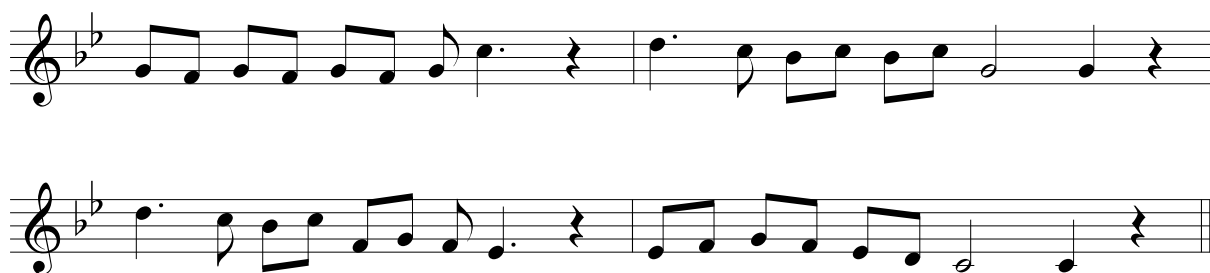
Parlando

* a felvételen a citerás C hangot játszik, eltérően az énektől

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Debrecennek van egy vize,
 Kinek Hortobágy a neve.
 Arra van egy kőhíd rakva,
 Kilenc lyukra van állítva.

Nincs variáns jelölve, mivel a felvételen csak egyszer hangzik el a dallam. A diatonikusan játszott dallamot az egyszerűsített dallamváz C-re transzponálva mutatja be. A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/22-23). Saját énekét kíséri Kovács Lajos.

FOGALMAK: arpeggio (235), diatonikus játékmód (237, 338), glisszandó (240), játék nyomóval (237), összepergetés (235), parlando, rubato előadásmód (242)

ÉRINTŐSOR: diatonikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

MCA-II/23. Hortobágyi gulyás legény
Kovács Lajos (74) – citera
(Balogh Sándor magángyűjteménye)

Fábiánháza (*Szabolcs–Szatmár m.*)
 gy.: Balogh Sándor (1993)
 lej.: Bolya Mátyás

Quasi giusto (♩ = 65-70)

1) —

2) —

T.f.

var.) 1) 2)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Hortobágyi gulyás legény,
 Gulyakútba esett szegény.
 Szomjan legel a gulyája,
 Itassa meg a babája!
2. Megitatnám, de nem merem,
 Nagy a veder, nem emelem.
 Mer' ha én azt megemelem,
 Megöl engem a szerelem.

A diatonikusan játszott dallamot az egyszerűsített dallamváz C-re transzponálva mutatja be. A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/22-23). Saját énekét kíséri Kovács Lajos.

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), diatonikus játékmód (237, 338), glisszandó (240), játék nyomóval (237), összepergetés (235), pergetés (142)

ÉRINTŐSOR: diatonikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

MCA-II/24. Elmennék én babám...
Kovács Lajos (74) – citera
(Balogh Sándor magángyűjteménye)

Fábiánháza (Szabolcs–Szatmár m.)
 gy.: Balogh Sándor (1993)
 lej.: Bolya Mátyás

Lassú giusto (♩ = 95)

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Elmennék én babám tihozzátok egy este,
Ha (j)a kutyád rövidre volna kötve.
Kössed babám a kutyádat rövidre, rövidre,
Ne ugasson babám a te szép szeretődre! | 2. Elmennék én babám tinálatok egy estre,
Ha (j)az ágyad simára volna vetve.
Vessed babám az ágyadat a falig, a falig,
Mer' én itt maradok világos virradatig! |
|---|---|

A diatonikusan játszott dallamot az egyszerűsített dallamváz C-re transzponálva mutatja be. A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/24-25). Saját énekét kíséri Kovács Lajos. A nyolcadpárok nem egyenletesek, közelítenek a triolás éles ritmushoz.

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), diatonikus játékmód (237, 338), játék nyomóval (237), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: diatonikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

MCA-II/25. Hortobágyon csikós legény...
Kovács Lajos (74) – citera
(Balogh Sándor magángyűjteménye)

Fábiánháza (Szabolcs–Szatmár m.)
 gy.: Balogh Sándor (1993)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto ($\text{♩} = 115$)

The musical score is written in treble clef and consists of five staves. The first staff begins with a tempo marking 'Tempo giusto' and a note value of 115. The first measure is in 2/4 time, followed by a 3/4 time signature change, and then a 4/4 time signature change. The melody is composed of eighth and sixteenth notes, with some slurs and ties. The second staff continues the melody. The third staff also continues the melody. The fourth staff has two first endings marked '1)' and '2)'. The first ending leads to a double bar line, and the second ending leads to a final cadence. The fifth staff is a variation marked 'var.)' and contains two first endings marked '1)' and '2)'. The score ends with a final cadence marked 'T.f.'.

A diatonikusan játszott dallamot az egyszerűsített dallamváz C-re transzponálva mutatja be. A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/24-25). Saját énekét kíséri Kovács Lajos.

FOGALMAK: diatonikus játékmód (237, 338), játék nyomóval (237), játék nyomóval (237), pontozott értékek (169), ritmusaprózás (116)

ÉRINTŐSOR: diatonikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. Hortobágyon csikós legény vagyok én,
Harminc darab csikóra vigyázok én.
Gyere babám, térítsd meg a ménes elejét,
Le ne egye (a) bazsarózsa levelét.
2. Bazsarózsa búnak hajtja a fejét,
Nincsen, aki meglocsolja (j)a tövét.
Szállj le harmat bazsarózsa gyenge tövére,
Most találtam egy igaz szeretőre.
(ism.) Most találtam egy igazra, sej-haj egy jóra,
Kivel ülök a bánatos hajóra.

TUKA ZSIGMOND

3. kép • Tuka Zsigmond a budapesti Etnofon stúdióban (1998)
Fotó: Bolya Gergely

1918-ban született Kisújszálláson négy gyermekes család második fiaként. Ahogy az szokás volt faluhelyen, már kora gyermekkorában munkára fogták: az első osztály elvégzése után négy nyáron át libapásztorkodott; itt hallotta az első népdalokat, először a felnőttek dalait. A hat osztály elvégzése után éves cselédnek ment dolgozni, ami azt jelentette, hogy az év nagy részében módos gazdáknál szolgált. 1940-ben, amikor az Alföldre is megérkezett a vasút, ott próbált munkát találni. Megjárta a frontot, ahonnan – sebesülése miatt – 1946-ban érkezett haza.

Testvéreivel együtt édesapjától tanult citerázni, első hangszerét édesapja „disznóvályúnak való fából” készítette: „Nyolc éves voltam akkor, amikor legelőször csinált édesapám egy citerát, és mindjárt játszott is rajta. Mégpedig nagyon érdekesen, olyan játékot nem is láttam (azelőtt): nyomóval játszott és a nyomóval játszotta a fél kótákat is”. Ezen a citerán a nagyfej mellé egy kisfej vagy oldalfej is csatlakozott, villanydrótból készült dróthúrokkal felszerelve. A basszus-húrokról így mesélt: „A bőgő pedig szalmabőgő

volt. A mai ifjúság nem is ismeri [...] az egyszerű vashuzal. [...] Azért mondták szalmabőgőnek, hogy mikor a Nagykunságban elcsépeltek, búzát, árpát, akkor a szalmáját ugye összerakták, rendesen kazalba. De mivel júniusban ugye általában Illés nap táján jöttek a nagy szelek, leborították a tetejét, tehát akkor dróttal volt lefogatva, rátettek nehezéket”. Igen pontosan emlékszik első hangszerének formájára, húrozására. Ez talán annak is köszönhető, hogy később maga is készített hangszereket. Zsiga bácsi szavai között máris felbukkan egy érdekes kifejezés: „fél kóta”. Ebből kiderül, hogy már édesapja is a citera egy fejlettebb változatát, a diatonikus hangszereket háttérbe szorító, dallamjátékra rugalmasabban használható kromatikus citerán játszott.

Jól emlékszik az első dallamra, amelyet édesapjától tanult, a „Most jöttem én Gyuláról, a gyulai vásárról” kezdetűre. Zsiga bácsi elmondásából kiderül, hogy ő és testvérei valósággal versengtek a citeráért, tehát itt nem csak a generációk közötti hagyományozódás valósult meg,

hanem a testvérek közötti egészséges rivalizálás is, amely forrása lehet a magasabb technikai színvonalú játéknak. *„Édesapám azzal a szándékkal csinálta az első citeránkat, hogy hátha nem mennénk a jégre annyit, hanem otthon játszogatnánk. És nagy meglepetésre aztán hamarosan mind a négyen tudtunk citerázni. Sorba szedtük (a dallamokat), irtuk szorgalmasan, benne volt abban minden [...] tehát nem válogattunk. [...] Amit hallottunk.”*

ZENÉLÉSI ALKALMAK

Zsiga bácsi emlékezett még Kisújszálláson előforduló „padkaporos” multságokra, melyeken egy-egy citerás – köztük édesapja is – gyakran muzsikált. *„Akkor már ritkábban voltak ezek, mán akkor olyan múltóban voltak ezek a bálók. [...] Főleg lányos házaknál rendezték ezeket. Persze (csak) az egyszerűbb emberek (rendeztek ilyet), módos gazda ilyenben nem (vett részt).”* Később pedig maga is zenélt disznótorokon, névnapokon, egyéb közös alkalmakkor. *„A régi, hagyományos közösségben a zene mérhetetlenül több, mint »szórakozás«, vagy »gyönyörködés«, ott a zene egyenesen életszükséglet: jelen van a hétköznapi életben és az ünnepekben, a magány óráiban és a csoportos multságokon”* olvashatjuk a Magyar Népzenei Antológia sorozat 1994-ben megjelent, az Alföld népzenejét bemutató darabjának bevezető tanulmányában, amely Paksa Katalin munkája. Tuka Zsigmond későbbi viszontagságos életében – megjárta a frontot, elveszítette a fél lábát, dolgozott raktári és vasutas munkásként – a citerajátéknak és a muzsikának mindig is kiemelt helye volt. Ezt tanúsítja kifinomult, egyedi játékmódja – amely az 1970-es években készült videófelvételeken is nagyszerűen megmutatkozik – és gazdag dallamrepertoárja is.

TANÍTÁS

Egy 1951-ben megrendezett citerás versenyen – felesége unszolására – mint érdeklődő jelent meg, ahol aztán az egyik versenyzőnek segített behangolni a hangszerét. Ekkor figyeltek fel rá, felléptették és hatalmas sikert aratott játékaival. Egyből felkérték citerazenekar alapítására, mely kezdetben négy citerából és egy „bőrös pikulából” (köcsögduda helyi elnevezése) állt. Ettől kezdve folyamatosan felléptek különböző ren-

dezvényeken Kisújszálláson és a környező falvakban. 1967-ben az első Országos Népzenei Találkozón szerepeltek nagy sikerrel. *„Ha valamilyen megmozdulás volt (itt elsősorban állami ünnepekre gondol), [...] kérem szépen a mi zenekarunk [...] biztos, hogy mindig fellépett, mindig ott voltunk. Zeneiskolás gyerekek három hónap után már [...] mentek. Még akkor a zongorások nem álltak sehogy, zongorából három hónap alatt kérlek szépen mit tud mutatni ugye? Semmit.”*

Tudására való tekintettel az 1968-ban alapított kisújszállási zeneiskola képesítés nélküli tanára lett 1968-tól 1975-ig. A gyerekeket csoportosan tanította citerázni, kotta nélkül, hallás után, mivel a kottát ő maga sem ismerte. *„Minden sort el kellett dúdolnia mindenkinek”.* Csakúgy mint saját játékában, tanítványai körében is a nyomó használatát hangsúlyozta az ujjas technikával szemben. Elmondása szerint sokkal gyorsabban tanultak így a gyerekek, mint az „ujjas” technikával. A nyomóval történő játék, az abból fakadó glisszandós díszítések és hangzás fontos, régies elemeit képezik az ő játéktípusának, csakúgy, mint a jobbkez-technikát jellemző különbözően ritmizáló pengetési módok. Itt jól tetten érhető az a tanítási-tanulási metódus, amely a természetes hagyományozódás sajátja: az írásbeliség hiánya, a csoportos oktatás valamint kizárólag a hozott minták továbbadása. Meg kell említeni azonban, hogy Zsiga bácsi később készített feljegyzéseket, ahol a dalsokrok dallamait kezdősorokkal jelölve rögzítette és a gyűjtések során használta is ezt a kis füzetet (54. old., 5. kép). Még egy fontos üzenete van a fentieknek: egy citerás parasztzenész általában olyan dallamokat játszott, amelyeket el is tudott énekelni. Ilyen szempontból ez nem valódi hangszeres zene, hanem a vokális hagyomány egyfajta leképeződése. Mivel Zsiga bácsi ismerte a dalok szövegét és szívesen énekelt is, játékmódjában a ritmikai megoldások sosem öncélúak, mindig a prozódia követik és csak ezen túl öltözteti a dallamot „hangszerszerű” díszítésekbe.

HANGSZERKÉSZÍTÉS

Tuka Zsigmond maga is foglalkozott hangszerkészítéssel, a citerák mellett furulyákat és tamburákat is készített. A gyűjtéseken látható-hall-

ható citerákat is maga alkotta. Citeráján három egyedien faragott, 2-2 húrral ellátott kisfej egészíti ki a 10 húros főfejet. Citeráit gazdagon díszítette faragásokkal – virág, levél, szív és egyéb motívumokat megjelenítve –, de az is előfordult, hogy a harmadik kisfej oldallapját dallamrészletek kottarajzaival festette meg.

JÁTEKTECHNIKA – BAL KÉZ

Arra a kérdésre, hogy mennyire tudatos vagy direkt egy-egy díszítés alkalmazása, illetve mennyire adódik természetes módon a dallam felépítéséből, így fogalmazott: „Véleményem mindig az volt, hogy a legfontosabb a sima dallam”. A sokféle díszítési mód saját játékába való bevonásával „semmi feltűnési szándék nem vezette”. Mindez jól mutatja azt az ösztönös, tudattalan alkotási folyamatot, amely a falusi közösségek sajátja, kollektív alkotás szerzőség nélkül.

A bal kézhez kapcsolódó fontosabb díszítőelemek egyrészt a nyomó alkalmazásából adódnak. Nyomója pulykatollból készült, szerinte „a libatoll nem annyira jó, túl gyenge, hamar elkopik, szétreped”. A nyomót egy másik, levágott és hosszanti irányban meghasított tollal, vagy egyszerű fadarabbal bélelt ki, hogy tartósabb legyen. A nyomót a mutatóujjával nyomta a húrokra, egységes nyomást gyakorolva az első érintősor mindhárom húrjára. Ez a fajta nyomótartás újszerűbb, valószínűleg a kromatikus citera elterjedésével kezdett kialakulni, s ebből következően a régiesebb, hüvelykujjas nyomótartásnak már csak ritka példái élnek. Középső ujját nem mereven, de a módosított hangokat is tartalmazó dallamoknál készenlétben tartja, hogy át tudjon nyúlni vele a második érintősorra, ezzel egy időben pedig a nyomót elemeli, elkerülve a disszonáns együtthangzást.

A nyomóval való játékmód jelentőségét azért kell hangsúlyoznunk, mert napjaink citerásai már egyre kevésbé használják – még a dúros dallamokban sem igazán – pedig a nyomó siklásából adódó glisszandós előkék, körülírások és ráfutások sajátos, régies hangzást kölcsönöznek. A glisszandók, előkék, és különböző sorzárlatok alkalmazásakor a nyomót nem emeli fel, hanem végig csúsztatja az első érintősoron. A glisszandóval rendszerint a dallam következő sorának kezdőhangjára fut rá, ez a mozgás mindig diatonikus, ahogy ő magyarázza: „hogy

ne rázuhanjunk egy hangra, hanem simán jöjjenek a hangok egymás után”. Az alföldi citerások legtöbbször, így Zsiga bácsi is sorzárló díszítéssel játssza a csárdás tempójú dallamokat. A sorvégi zárlatok általa megfogalmazott célja, hogy „ne egyformán szóljon kétszer ugyanaz a hang, hanem legyen az körülírva”.

JÁTEKTECHNIKA – JOBB KÉZ

Tollszár-pengetőjét saját szavaival „verőnek” nevezte. Már az elnevezés is sejteti, hogy eredendően a citerajátékot nem modoros előadás-mód jellemzi. Ennek ellenére nem hiányozhat belőle a finomság, a strukturált dallamjáték igénye. A tollszár-pengetőt marokra fogva, három ujjal kell tartani: a fogással, szorítással lehet szabályozni a hangerőt, illetve a hangsúlyokat. Szavaival jó iránymutatást ad a pengető helyes használatára, többek között az egyes dinamikai és ritmikai elemek megvalósítására vonatkozóan: *„Lényeges, hogy három ujjal meggyűjtöm a tollszárat, lazán kicsit meggyűjtöm és akkor úgy seprek. [...] Szinte vízszintesen seprek a húrokat, egészen gyengén. [...] Benne kell az engedékenységnek lenni, ugyanúgy a csuklóban. [...] Minél lágyabban érintse a húrt, csak játszani kell, nem döngetni.”*

A ritmusaprózás szinte valamennyi citerásnál általános díszítő elemnek tekinthető. Tuka Zsigmond legtöbb dallamában megtalálható a negyed értékek nyolcadokra bontott ritmizálása. A lejegyzések után található egyszerűsített dallamváz jól szemlélteti, hogy mely helyeken tipikus a ritmusaprózás: pontozott ritmusok, szinkópák és általában az énekek sorvégi, hosszabb értékei esetén. Sok helyen ez magával a dallam szövegével függ szorosan össze (MCA-II/27, MCA-II/28, MCA-II/29, MCA-II/30, MCA-II/33).

A hosszú, kitartott hangok leggyakoribb citerás díszítési módja a pergetés vagy tremolózás, Zsiga bácsi szavaival: „dörzsölés”. A pergetés csak a dallamhúrokat érinti, a kísérőhúrokat nem szólaltatjuk meg közben. Gyakran alkalmazza ezt a díszítési módot giusto dallamokban is, így színesítve dallamjátékát (MCA-II/28, MCA-II/29, MCA-II/30, MCA-II/33).

A dallamhangok összepergetése igen ritka jelensége a hagyományos citerajátéknak, de Zsiga bácsinál több esetben is megfigyelhető, ezért egyedi játéktechnikáját elemezve mindenkép-

pen szót érdemel. Általában parlando-rubato dallamok esetén alkalmazza (MCA-II/26). Itt nem csak a záró negyedeket és éles ritmusú záró ütemek hangjait „pergeti össze”, hanem a nyolcad értékű, egymást követő hangokat is folyamatos pergetéssel köti össze. Érdekesség, hogy ennek a dallamnak egy későbbi felvételén egyáltalán nem pergeti össze a dallamhangokat, még csak nem is tremolózik. Ez azt tanúsítja, hogy – bár karakteres elemei játékmódjának – az említett díszítési módok nem feltétlen jelennek meg minden dallamban és minden esetben.

A legkülönlegesebb játéktechnikai elem Tuka Zsigmond citerázásában a negyed értékek triolás – három egyenértékű hangra való – bontása. Ez a pengetésmód más citerásoknál ugyancsak megfigyelhető. Természetesen ezt a díszítésmódot sem mindig alkalmazza, előfordul, hogy ugyanannak a dallamnak különböző felvételein eltér a használata, vagy egyáltalán nincs jelen – ahogy azt az előbbi díszítőelemeknél is már megállapíthattuk.

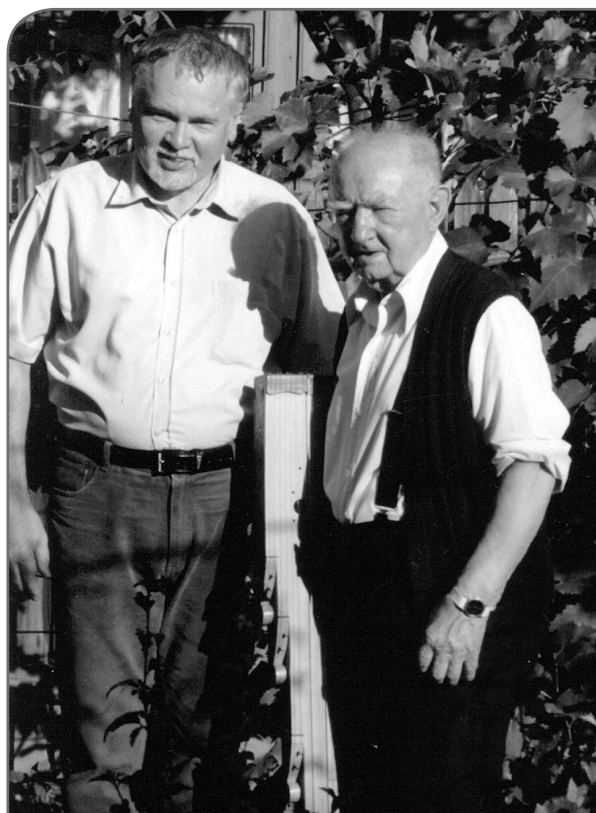
A triolás – vagy ahogy ő nevezi „szalajtott” – pengetést a mellékhúrokon, vendéghúrokon in-

dítja lefelé, a második hangot a dallamhúrokon szintén lefelé, a harmadikat pedig – ugyancsak a dallamhúrokon – felfelé pengeti. A lejegyzett kottapéldákon (MCA-II/31, MCA-II/33) is felbukkan a triolás díszítés. Általában a dallam harmadik és negyedik sorának ismétlésénél, vagy a második, esetenként a harmadik versszakokban kezdi el sűrűbben alkalmazni e pengetési módot; gyakran ugyanazon dallamrész korábban nyolcados bontással is megjelenik.

ZÁRSZÓ

Tuka Zsigmond neve azért is fontos a citerások körében, mert egy olyan adatközlőről van szó, akit idejében felfedeztek, viszonylag sok gyűjtést és interjút készítettek vele: egyszerűen felfigyelt rá a közösség. Mindemellett személyesen is átadta tudását a gyerekeknek. A nagykunsági és egyben az alföldi citerajáték egyik utolsó hírnökét 1993-ban Életfa-díjjal tüntették ki. Sajnos már nincs közöttünk, 2005-ben, hosszú betegség után halt meg.

(Endrődi Judit tanulmánya alapján)

4. kép • Balogh Sándor és Tuka Zsigmond (Kisújszállás, 2003)
Fotó: Novinszki Tamás

MCA-II/26. Tisza partján elaludtam
Tuka Zsigmond (73) – citera
(Balogh Sándor magángyűjteménye)

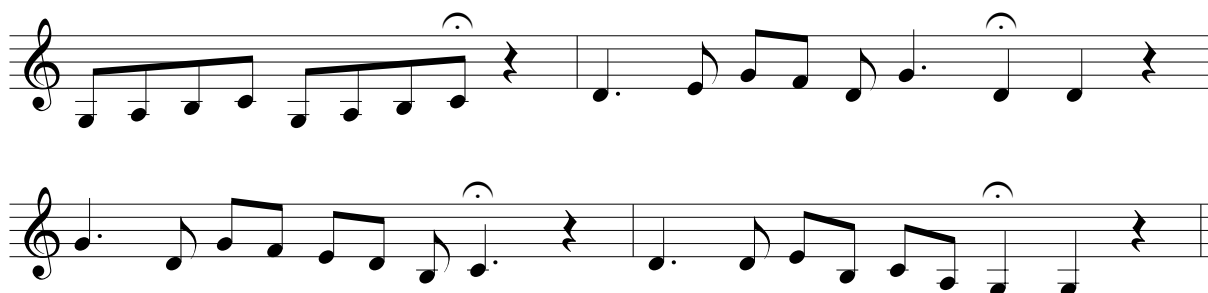
Kisújszállás (*Jász-Nagykun-Szolnok m.*)
 gy.: Balogh Sándor (1991)
 lej.: Bolya Mátyás

Rubato

* Hiba a második versszakban (E)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Tisza partján elaludtam,
 Jaj, de szomorút álmodtam.
 Megálmodtam azt az egyet,
 Babám nem leszek a tied.
2. Éjfél tájban felébredtem,
 Három zsandár állt előttem.
 Zsandár urak, mit akarnak,
 Talán vasalni akarnak?
3. Nem akarunk mi vasalni,
 Szilaj csikót jöttünk venni.
 Szilaj csikó nem eladó,
 Nem is zsandár alá való.

FOGALMAK: glisszandó (240), játék nyomóval (237), összepergetés (235), parlando, rubato előadásmód (242)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

MCA-II/27. Zöld búzában szedeget...
Tuka Zsigmond (73) – citera
(Balogh Sándor magángyűjteménye)

Kisújszállás (*Jász-Nagykun-Szolnok m.*)
 gy.: Balogh Sándor (1991)
 lej.: Bolya Mátyás

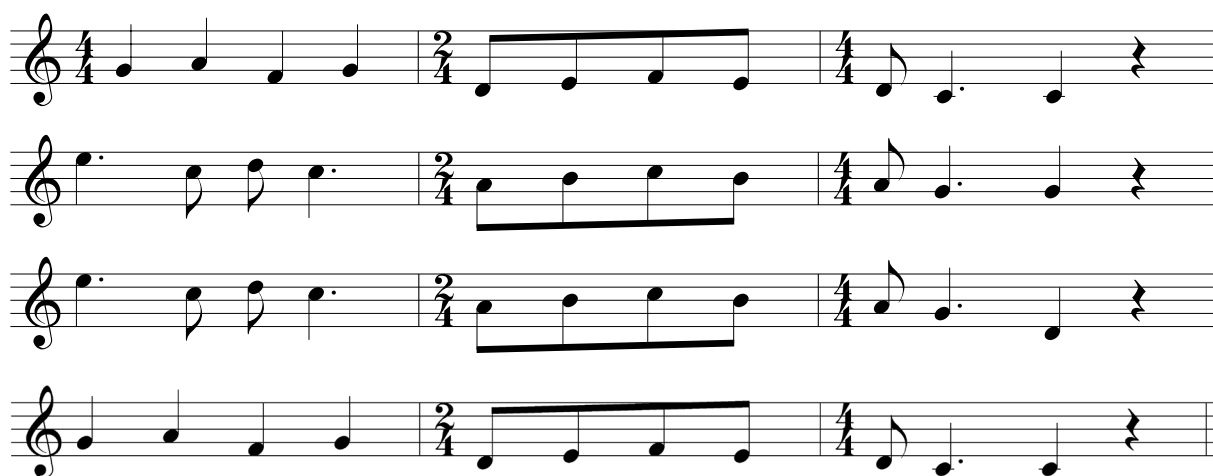
Tempo giusto (♩=130)

* Hibás hang a felvételen (H)

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Zöld búzában szedeget a vadgalamb,
 De szépen szól a kisúji nagyharang.
 Azt veri ki mind a két oldalára,
 Sej, szerettelek barna kislány, hiába.

2. Asztalomon tinta, penna, papiros,
 A babámnak gyászos levelet írok.
 Írok neki oly szomorú levelet,
 Ha a szíve kőből van is, megreped.

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), glisszando (240), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pontozott értékek (169), sorvégi díszítések (270, 284)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

MCA-II/28. Házunk előtt rostálják...
Tuka Zsigmond (73) – citera
(Balogh Sándor magángyűjteménye)

Kisújszállás (*Jász-Nagykun-Szolnok m.*)
 gy.: Balogh Sándor (1991)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=144)

I.

II.

var.)

T.f.

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), glisszandó (240), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142), pontozott értékek (169), sorvégi díszítések (270, 284)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. Házunk előtt rostálják már az árpát,
Hátrafelé fújja a szél a porát.
Hátrafelé fújja a szél (a) babos kendőd,
Mit tagadod, én is voltam szeretőd.

MCA-II/29. Házasodj meg, ha meg akarsz
Tuka Zsigmond (73) – citera
(Balogh Sándor magángyűjteménye)

Kisújszállás (*Jász-Nagykun-Szolnok m.*)
 gy.: Balogh Sándor (1991)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto ($\text{♩} = 140$)

1) —

2) —

3) — 4) — 3

T.f.

var.) 1) 2) 3) 4)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Házasodj meg, ha meg akarsz,
Végy el engem, ha el akarsz.
Mert ha engem, csuhaj elszalajtol,
Ilyen rózsát nem szakajtol.
3. Jön a gazda, mindjárt itt lesz,
A tanyába mindjárt baj lesz.
Pulyka, kappan a törek-kazlat rúgja,
Gazduram a tanyást szidja.

2. A ványai köves úton,
Zörög a kocsi az úton.
Jön gazd'uram, ismerem járását,
Talyigája kotyogását.
4. Hallod-e, te szegény ember?
Más hál a feleségeddel!
Míg te kiérsz a csorbai tanyára,
Más fekszik a vetett ágyra.

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), fél érték bontása (170-171), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142), pontozott értékek (169), sorvégi díszítések (270, 284)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

MCA-II/30. A karcagi bírónak
Tuka Zsigmond (73) – citera
(Balogh Sándor magángyűjteménye)

Kisújszállás (Jász-Nagykun-Szolnok m.)
 gy.: Balogh Sándor (1991)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto ($\text{♩} = 150$)

1) 2) 3) 4) 5) 6) T.f.

var.) 1a) 1b) 2) 3a) 3b) 4) 5a) 5b) 6)

Egyszerűsített dallamváz:

1. A karcagi bírónak,
 Jó két lovát mondanak.
 Ellopnám az éjszaka,
 Hogyha rám nem virradna.

2. Kezd a hajnal hasadni,
 Jön a zsandár vasalni.
 Vasat ver a gyöngé kezemre,
 Bekísér az egyesbe.

*A karcagi bírónak
 Jó két lovát mondanak.
 Ellopnám az éjszaka,
 Hogyha rám nem virradna.*

5. kép • Tuka Zsigmond kézírása

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), glisszandó (240), játék nyomóval (237), pergetés (142), pontozott értékek (169), sorvégi díszítések (270, 284)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

MCA-II/31. Babám háza előtt...
Tuka Zsigmond (73) – citera
(ZTI AP 08306y1)

Kisújszállás (Jász-Nagykun-Szolnok m.)
 gy.: Halkovics János (1965)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto ($\text{♩} = 135$) $\text{—} \text{3} \text{—}$

T.f.

Nincs variáns jelölve, mivel a felvételen csak egyszer hangzik el a dallam. A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/31-33). A nyíl jelentése: az összes kísérőhúrt érintő, határozott pendítés.

FOGALMAK: fél érték bontása (170-171), glisszandó (240), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142), triolás pengetés (289)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. Babám háza előtt van egy magas nyárfa,
Az alatt virágzik a sárga tearózsa.
Sárga tearózsa válik a levelétől,
Én is most válok a régi szeretőmtől.

MCA-II/32. Nem vagy lány...
Tuka Zsigmond (73) – citera
(ZTI AP 08306y2)

Kisújszállás (Jász-Nagykun-Szolnok m.)
 gy.: Halkovics János (1965)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto ($\text{♩} = 140$)

T.f.

Nincs variáns jelölve, mivel a felvételen csak egyszer hangzik el a dallam. A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/31-33). Népies műdal jegyeit hordozó dallam, csak a triolás ritmizálás illusztrálására.

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), fél érték bontása (170-171), glisszandó (240), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142), triolás pengetés (289)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. Nem vagy lány, nem vagy lány, nem mersz megcsókolni,
Azt hiszed, azt hiszed, nem tudom visszaadni.
Vissza tudom adni, vissza fogom adni, meg fogom szolgálni,
Páratlan csókokért, párost fogok adni.

*Nem vagy lány, nem vagy lány, nem mersz megcsókolni.
Azt hiszed, azt hiszed (hogy), nem tudom visszaadni.
Vissza tudom adni, vissza fogom adni, meg fogom szolgálni.
Páratlan csókokért, párost fogok adni.*

MCA-II/33. Szombaton este nem jó citerázni **Kisújszállás** (*Jász-Nagykun-Szolnok m.*)
Tuka Zsigmond (73) – citera gy.: Halkovics János (1965)
(ZTI AP 08306y3) lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto ($\text{♩} = 145$)

T.f.

Nincs variáns jelölve, mivel a felvételen csak egyszer hangzik el a dallam. A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/31-33).

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), fél érték bontása (170-171), glisszandó (240), húrlefogás (204), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142), pontozott értékek (169), triolás pengetés (289)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. Szombaton este nem jó citerázni,
A lányokhoz részegesen járni.
Mennél jobban részegesen járok,
Annál jobban szeretnek a lányok.
2. Szegfű van a blúzom elejébe,
Válogat a leány a legénybe.
Ha válogat, most van az ideje,
Egye meg a válogatós fene.

MCA-II/34. Lassú I.
Dávid László (59) – citera
(ZTI AP 17045f1)

Jászkarajenő (*Jász-Nagykun-Szolnok m.*)
 gy.: Manga János (1963)
 lej.: Bolya Mátyás

Lassú giusto ($\text{♩}=85$)

* hiba a 2. versszakban (F)

T.f.

var.)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Zavaros a Tisza vize, sej de nem fér a medrébe,
 Nincsen, aki aztat békerítse.
 Gyere babám, üljél az ölembe!
 Sír a kedves kisangyalom, nincsen, aki megölelje.

FOGALMAK: aszimmetrikus játék (290), átmenőhangos díszítés (155), glisszandó (240), húrlefogás (204), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

MCA-II/35. Este, este...
Dávid László (59) – citera
(ZTI AP 17045f2)

Jászkarajenő (Jász-Nagykun-Szolnok m.)
 gy.: Manga János (1963)
 lej.: Bolya Mátyás

Lassú giusto (♩=80)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Este, este, de szerelmes egy este,
 De szerelemes legény járt itt az este.
 Lehullott a tearózsa csipkés levele,
 Babám karján aludtam el az este.

2. Én Istenem, minek is teremtetél,
 Ha számomra szeretőt nem rendeltél,
 Egész életemen által csak egyet adtál,
 Attól is de korán elválasztottál.

Nem egyedül játszik, zenésztársai ismeretlenek.

FOGALMAK: pergetés (142), húrlefogás (204), glisszandó (240), pontozott értékek (169), kisfejhúr (339), sorvégi díszítések (270, 284), körülírás fajtái (271)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: ujj

MCA-II/36. Csínom Palkó, Csínom Jankó...
Sajti Mihály (76) – citera
(ZTI AP 09208c)

Sarkad (Békés m.)
 gy.: Sárosi Bálint (1967)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=150)

*)

1)

T.f.

var.) 1) *) hiba a 2. versszakban

A pergetett hangokat egységesen négy tizenhatodnak játssza.

FOGALMAK: aszimmetrikus játék (290), fél érték bontása (170-171), felső váltóhangos díszítés (154),
 játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142), ritmusaprózás (116)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. Csínom Palkó, Csínom Jankó, csontos karabélyom,
Szép selymes lódingom, dali pár pisztolyom.
Nosza, rajta jó katonák, igyunk egészséggel,
Menjen táncba ki-ki köztünk az ő jegyesével.

7. kép • Sajti Mihály (Sarkad, 1967)
Fotó: Sárosi Bálint

MCA-II/37. Már ezután éjszaka nem járok
id. Maczik Sándor (61) – citera
(ZTI AP 16924h)

Szentes (Csongrád m.)
 gy.: Manga János (1963)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=150)

1)

2)

T.f.

var.) 1) 2)

FOGALMAK: aszimmetrikus játék (290), fél érték bontása (170-171), glisszandó (240), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. Már ezután éjszaka nem járok,
Mert megfognak engem a zsandárok.
Letesznek a tömlőc fenekére,
Kisangyalom, jutok-e eszedbe.
(ism.) Jutol bizony, el se vagy felejtve,
Csütörtökön este, ültél az ölembe.
2. Már ezután úgy élem világom,
Rezes csákóm a fejemre vágom.
Őrmester úr kemény keze alatt,
Szeretőmet szeretni nem szabad.

MCA-II/38. Kék ibolya, ha leszakítanálak
id. Maczik Sándor (61) – citera
(ZTI AP 16924i)

Szentes (Csongrád m.)
 gy.: Manga János (1963)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=145)

*) 1)

**) 2)

3) 4)

5) 6)

var.) *) hiba a második versszakban 1)

2) **) hiba az első versszakban 3)

4a) 4b) 5) 6)

T.f.

A pergetett hangokat egységesen négy tizenhatodnak játssza.

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), fél érték bontása (170-171), glisszandó (240), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142), pontozott értékek (169), tizenhatodoló ritmusaprózás (116-120)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. Kék ibolya, ha leszakítanálak,
Mít mondanál babám, ha elhagynálak?
Azt mondanám: verjen meg a Teremtő!
Sosem voltál igazszívű szerető.
2. Jaj, de bajos a szerelmet titkolni,
Tövis közül kék ibolyát kiszedni.
Kiszedném, de megszúrja a kezemet,
Kit szerettem, az az enyém nem lehet.

MCA-II/39. Udvaromban, udvaromban...
Magda Imre (63) – citera
(ZTI AP 09919a)

Röszke (Csongrád m.)
 gy.: Sárosi Bálint (1972)
 lej.: Bolya Mátyás

Lassú giusto (♩=95)

1) 2) 3) 4) 5) 6) 7) 8) 9) T.f.

var.) 1) 2) 3) 4) 5) 6a) 6b) 7) 8) 9)

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), fél érték bontása (170-171), glisszandó (240), kettős fogás (235), körülírás fajtái (271), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: ujj

Egyszerűsített dallamváz:

1. Udvaromban, udvaromban áll egy terebélyes diófa,
Kis pej lovam, kis pej lovam felkantározva áll alatta.
Fényes annak a zablája, cukros a babám pici szája,
Ráhajtom a bús fejemet a rózsám ölelő két karjára.
2. Mondtam anyám, házasíts meg, mert majd elvisznek katonának,
Ha elvisznek katonának, elszeretik az én babámat.
Öleld pajtás, nem bánom, éljed véle a te világod,
Csak előttem meg ne csókold, vigyázz, a két szemed kivágom!

MCA-II/40. Kisangyalom, ha katona nem volnék
Magda Imre (63) – citera
(ZTI AP 09919b)

Röszke (Csongrád m.)
 gy.: Sárosi Bálint (1972)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto ($\text{♩} = 105$)

1)

2)

3)

T.f.

var.) 1) 2) 3)

A pergetett hangokat egységesen tiri-ti ritmusban játssza.

FOGALMAK: fél érték bontása (170-171), kettős fogás (235), körülírás fajtái (271), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: ujj

Egyszerűsített dallamváz:

1. Kisangyalom, ha katona nem volnék,
Ablakid alatt sok jó estét mondanék.
De mivel hogy, kisangyalom, katona vagyok,
Mint a rózsza, szemlátomást hervadok.
2. Jó sora van a mostani bakának,
Szénát, zabot nem arat a lovának.
Mert a széna, a hosszú széna be van pakolva,
Kisangyalom, érted lettem katona.

MCA-II/41. Tisza szélén elaludtam
Magda Imre (63) – citera
(ZTI AP 09919c)

Röszke (Csongrád m.)
 gy.: Sárosi Bálint (1972)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto ($\text{♩} = 115$)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Tisza szélén elaludtam,
 Jaj, de szomorút álmodtam.
 Megálmodtam azt az egyet,
 Rózsám, elmaradok tőled.
2. Éjfél tájban felébredtem,
 Kilenc zsandár áll előttem.
 Azt kérdezik, mi a nevem,
 Hol az utazólevelem.

A pergetett hangokat egységesen tiri-ti ritmusban játssza. Helyenként tercelés hallható.

FOGALMAK: kettős fogás (235), körülírás fajtái (271), pergetés (142), sorvégi díszítések (270, 284)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: ujj

MCA-II/42. Megérett a paprika, meg
Magda Imre (63) – citera
(ZTI AP 09919d)

Röszeke (Csongrád m.)
 gy.: Sárosi Bálint (1972)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=100-160)

1) 2) 3)

var.) 1) 2) 3)

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Megérett a paprika, meg.
Hol hálunk az éjszaka meg?
Sose búsulj angyalom, itt a subám, majd azon,
Hálunk az éjszaka meg. | 2. Ez a kislány de csapodár,
Mindig a legény után jár.
Van neki egy gyűrűje, hacacaré kendője,
Van neki szép kedvese. |
|--|--|

Népies műdal, csak a játéktechnika illusztrálására! A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/42-43).

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), fél érték bontása (170-171), kettős fogás (235), körülírás fajtái (271), pergetés (142), sorvégi díszítések (270, 284)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: ujj

MCA-II/43. Ráncos szárú kiscsizmám szögre van akasztva
Magda Imre (63) – citera
(ZTI AP 09919e)

Röske (Csongrád m.)
 gy.: Sárosi Bálint (1972)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=165)

1)

2)

1) 2) 3)

var.)

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Esik eső, csepereg az árpatarlóra,
Gyere, csárdás Juliskám, ültess fel a lóra!
Gyenge gyerek vagyok, nem tudok lóra ülni,
Almásderes a lovam, nem akar állani.

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/42-43).

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), átmenőhangos díszítés (155), fél érték bontása (170-171), kettős fogás (235), körülírás fajtái (271), pergetés (142), pontozott értékek (169), sorvégi díszítések (270, 284)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: ujj

MCA-II/44. Ráncos szárú kiscsizmám szögre van akasztva
Magda Imre (63) – citera
(ZTI AP 09919f)

Röske (Csongrád m.)
 gy.: Sárosi Bálint (1972)
 lej.: Bolya Mátyás

Lassú giusto (♩=85-95)

I.

Tempo giusto (♩=160)

II.

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Esik eső, csepereg az árpatarlóra,
Gyere, csárdás Juliskám, ültess fel a lóra!
Gyenge gyerek vagyok, nem tudok lóra ülni,
Almásderes a lovam, nem akar állani.

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), átmenőhangos díszítés (155), kettős fogás (235), körülírás fajtái (271), pergetés (142), pontozott értékek (169), sorvégi díszítések (270, 284)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: ujj

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

BOZSIK MARGIT

8. kép • Bozsik Margit (Emőd-Istvánmajor, 2011)
Fotó: Bolya Mátyás

Anyai ágon a dél-lengyelországi Bialka városból származik, elődei Derenkről települtek át Emőd-Istvánmajorba. 1945-ben itt született Bozsik Margit. Édesapja magyar, aki kiválóan énekelt, citerázott és hegedült, a hétvégi cuhárék alkalmával ő szolgáltatta az istvánmajori fiatalság számára a tánc alá a muzsikát. Saját maga készítette citeráit. Hat éves korától tőle tanult Margit citerázni. Mái emlékszik az első „nótára”, amire édesapja tanította: „Ólmos ablak, fehér ház...” Tizenkét évesen már együtt játszottak a cuháréban. Lengyel származása ellenére a gyűjtők hamar felfigyeltek kiemelkedő magyar dallamrepertoárjára és szépen formált citerajátékára. A magyar népdal, a citerázás mindennapjainak része, gyakran

szerepel szólistaként nagyobb ünnepeken, városi rendezvényeken. Az emődi Drenka Polska lengyel hagyományörző együttes vezetőjeként szintén sok színpadi produkcióban vesz részt, ahol a lengyel dallamok mellett helyet kapnak magyar népdalok is. A zenélés mellett versírással is foglalkozik, gyerekkorában jelentek meg első versei a helyi újságban. Arra a kérdésre, hogy mit jelent számára a citera, ezt válaszolta: „Nagyon-nagyon sokat jelent. Engem a citera sokszor átsegített az én bajaimon, nehézségeimen [...] ha fájt a szívem, akkor leültem, citeráztam, és akkor nekem az olyan jó volt, akkor megnyugtató volt [...] vagy amikor jó kedvem volt, akkor meg azért.”

MCA-II/45. Megy a nap lefelé
Mező Józsefné Bozsik Margit (50) – citera
(Balogh Sándor magánygyűjteménye)

Emőd (*Borsod-Abaúj-Zemplén m.*)
 gy.: Balogh Sándor (1995)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=90)

1) 2) 3) 4) T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Megy a nap lefelé,
 Az ég alja felé.
 Ballagnak a regruták, ballagnak a regruták,
 A kaszárnya felé.
2. Bemegy a szobába,
 Leül a vaságyra.
 Búra hajtja a fejit, hullatja a könnyeit,
 A komisz ruhára.

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/45-47).

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), glisszandó (240), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

MCA-II/46. Summás gazda...

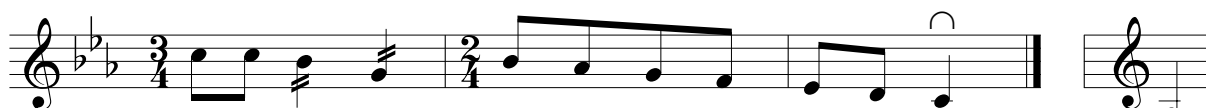
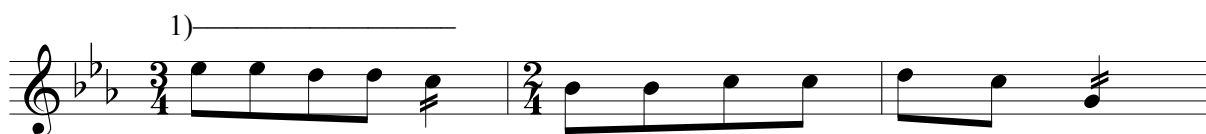
Mező Józsefné Bozsik Margit (50) – citera
(Balogh Sándor magánygyűjteménye)

Emőd (Borsod-Abaúj-Zemplén m.)

gy.: Balogh Sándor (1995)

lej.: Bolya Mátyás

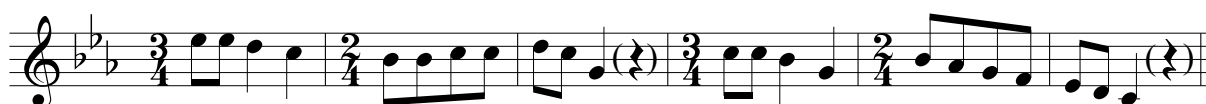
Lassú giusto (♩=84)

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Summás gazda kiállott a gang alá,
 Onnan nézi, hogy a summás mit csinál.
 Dolgozik-e, vagy csak lopja a napot,
 Megérdemli-e a savanyú babot.

2. Mikor minket Kepés gazda elhozott,
 De sok mindenféle jóval bíztatott.
 Mégis minden délre édes babot ad,
 Szegény summás a tallóba elhervad.

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/45-47).

FOGALMAK: játék nyomóval (237), pergetés (142)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

MCA-II/47. Este, este, de szerelmes kedd este
Mező Józsefné Bozsik Margit (50) – citera
(Balogh Sándor magánygyűjteménye)

Emőd (*Borsod-Abaúj-Zemplén m.*)
 gy.: Balogh Sándor (1995)
 lej.: Bolya Mátyás

Lassú giusto ($\text{♩} = 80$)

* Hibás hang a 3. versszakban (G)

T.f.

var.) 1a) 1b) 2a) 2b) 3) 4)

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/45-47).

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), glisszandó (240), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. Este, este, de szerelmes kedd este,
De szerelmes legény járt itt az este.
Lehullott a tearózsa csipkés levele,
Babám karján aludtam el az este.
2. Én Istenem, minek is teremtetél,
Ha számomra szeretőt nem rendeltél.
Egész életemen által csak egyet adtál,
Attól is de hamar elválasztottál.

9. kép • Gyűjtés Bozsik Margitnál Balogh Sándorral (Emőd-Istvánmajor, 2011)
Fotó: Bolya Mátyás

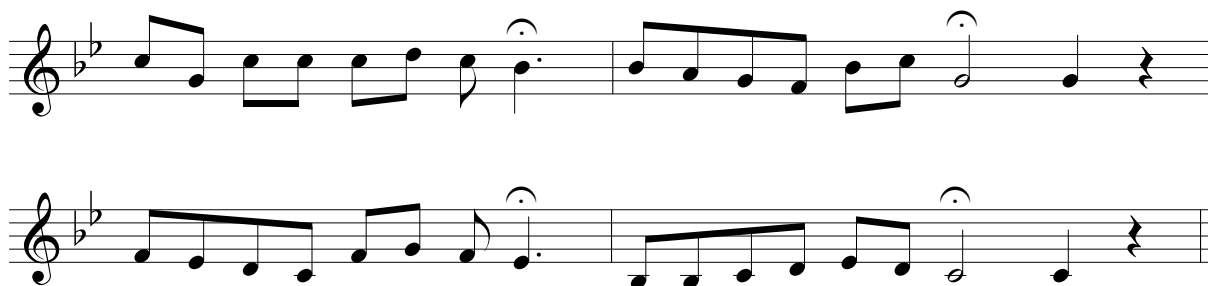
MCA-II/48. A kövesdi határ felől
Mező Józsefné Bozsik Margit (50) – citera
(Balogh Sándor magánygyűjteménye)

Emőd (*Borsod-Abaúj-Zemplén m.*)
 gy.: Balogh Sándor (1995)
 lej.: Bolya Mátyás

Parlando

Egyszerűsített dallamváz:

<p>1. A kövesdi határ felől,
Csillag ragyog minden felől.
Ahol az a csillag ragyog,
én is odavaló vagyok.</p>	<p>3. Búzával él a vadgalamb,
De szépen szól a nagy harang.
Szomorúan, amint hallom,
Halva fekszik a galambom.</p>
<p>2. Igyunk arra, aki búsul,
Kinek könnye földre csordul.
Földre csordul, patakot mos,
Kibe babám gyócs inget mos.</p>	<p>4. Éjszakának idejébe,
Rajtam ütött a vármegye.
Mindenestül, falujával,
Hét vármegye hadnagyával.</p>
5. Beugrattam Nagyváradra
A galambom udvarára.
Kértem szállást a babámtól,
Nem mert adni az anyjától.

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/48-50).

FOGALMAK: játék nyomóval (237), parlando, rubato előadásmód (242), pergetés (142)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

MCA-II/49. Hej, a sályi vásártéren
Mező Józsefné Bozsik Margit (50) – citera
(Balogh Sándor magánygyűjteménye)

Emőd (*Borsod-Abaúj-Zemplén m.*)
 gy.: Balogh Sándor (1995)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto ($\text{♩} = 120$)

1) 2) 3) 4) 5) 6) T.f.

var.) 1) 2) 3) 4) 5) 6)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Hej, a sályi vásártéren, / Ihajláré, csuhajla.
Leányvásár lesz a héten,
Rip-rop, ropog ott a gerenda.	3. Hej, a sályi vásártéren, / Ihajláré, csuhajla.
Legényvásár lesz a héten
Rip-rop, ropog ott a gerenda.
2. Ezresekért adnak egyet, / Ihajláré, csuhajla.
Milyen drága, mégis vesznek,
Rip-rop, ropog ott a gerenda.	4. Sült krumpliért adnak egyet, / Ihajláré, csuhajla.
Milyen olcsó, mégse vesznek,
Rip-rop, ropog ott a gerenda.

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/48-50).

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), átmenőhangos díszítés (155), glisszandó (240), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

MCA-II/50. Három a tánc mindhalálíg
Mező Józsefné Bozsik Margit (50) – citera
(Balogh Sándor magánygyűjteménye)

Emőd (*Borsod-Abaúj-Zemplén m.*)
 gy.: Balogh Sándor (1995)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=130)

1)

2)

3)

4)

var.) 1) 2)

3) 4)

T.f.

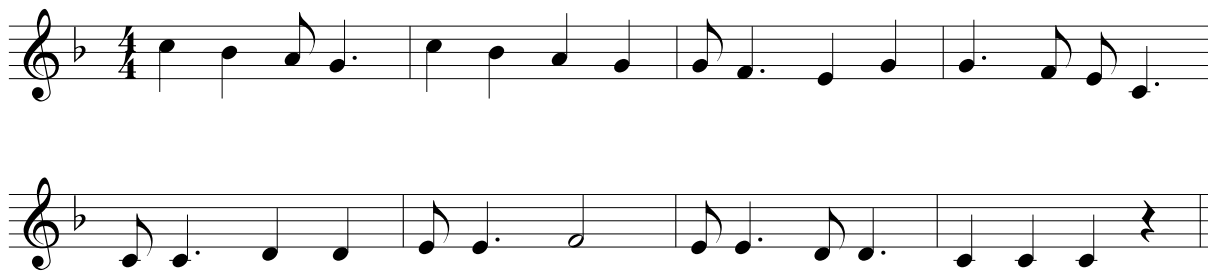
A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/48-50).

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), glisszandó (240), játék nyomóval (237), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. Három a tánc mindhalálig,
Kivilágos kivirradtig.
Kicsi nekem ez a ház,
Berúgom az oldalát.
2. Adjatok csak tágasságot,
Hadd csináljak mulatságot.
A kalapom csurgóra,
Mindig innám, ha volna.
3. Madár száll a fatetőre,
Most megyünk az esküvőre.
Ez az utca leveles,
Menyasszonyunk de kedves.
4. Akinek nincs semmi dolga,
Jöjjön a lakodalomba.
Kopasz csirke, vadliba,
Gyere pajtás lagziba!
5. A násznaggyal ne válogass,
Ne okoskodj, ne halogasd!
A házasság kaloda,
Ne tedd lábadat oda!

MCA-II/51. Feleségem olyan tiszta
Mező Józsefné Bozsik Margit (50) – citera
(Balogh Sándor magánygyűjteménye)

Emőd (*Borsod-Abaúj-Zemplén m.*)
 gy.: Balogh Sándor (1995)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=110)

1) 2) 3) T.f.

var.) 1) 2) 3)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Feleségem olyan tiszta,
 Kétszer mosdik egy hónapba.
 Sej, dínom-dánom, míg élek is bánom,
 Hogy megházasodtam.

2. Kenyeret is jól tud sütni,
 Ötször-hatszor befűt neki.
 Sej, dínom-dánom, míg élek is bánom,
 Hogy megházasodtam.

3. Ötször-hatszor befűt neki,
 Mégis sületlen szedi ki.
 Sej, dínom-dánom, míg élek is bánom,
 Hogy megházasodtam.

4. Sül is ám olyan kenyerre,
 Ember legyen, ki megegye.
 Sej, dínom-dánom, míg élek is bánom,
 Hogy megházasodtam.

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142), ritmusaprózás (116)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

MCA-II/52. Krumplileves rizskásával keverve
Mező Józsefné Bozsik Margit (50) – citera
(Balogh Sándor magánygyűjteménye)

Emőd (*Borsod-Abaúj-Zemplén m.*)
 gy.: Balogh Sándor (1995)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto ($\text{♩} = 105-125$)

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Krumplileves rizskásával keverve,
 Tizennyolc esztendő legény gyere be!
 Tizennyolc esztendő legény gyenge viola,
 Én vagyok a szíve vigasztalója.
2. Fáj a fának, ha a fejsze levágja,
 Fáj a lánynak, ha a legény gyalázza.
 Engemet is meggyaláz egy semmirevaló,
 A csizmámba kapcának se volna jó.

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/52-55).

FOGALMAK: glisszandó (240), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

MCA-II/53. A miskolci kaszárnya, bádog a teteje
Mező Józsefné Bozsik Margit (50) – citera
(Balogh Sándor magánygyűjteménye)

Emőd (Borsod-Abaúj-Zemplén m.)
 gy.: Balogh Sándor (1995)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=125)

T.f.

Nincs variáns jelölve, mivel a felvételen csak egyszer hangzik el a dallam. A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/52-55).

FOGALMAK: glisszandó (240), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. A miskolci kaszárnya, bádog a teteje,
Piros paradicsommal van körülültetve.
Piros paradicsomnak sárga a virága,
Ha megcsókol a legény, hozzám ragad a szája.
2. A miskolci kaszárnya, bádog a teteje,
De sok barna kislánynak benne a kedvese.
Lám, az enyém nincs benne, itt ül az ölembe,
Páros csókot osztogat, kacsintgat a szemembe.
3. A miskolci megyeház, bádog a teteje,
De sok szegény legénynek benne a levele.
Lám, az enyém nincs benne, itt van a zsebembe,
Piros-barna kislányok ülnek az ölembe.

MCA-II/54. Kiskertemben szedik a virágot...
Mező Józsefné Bozsik Margit (50) – citera
(Balogh Sándor magánygyűjteménye)

Emőd (*Borsod-Abaúj-Zemplén m.*)
 gy.: Balogh Sándor (1995)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=105)

1) 2) 3) 4) 5) 6) 7) T.f.

var.) 1) 2) 3) 4) 5) 6) 7a) 7b)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Kiskertemben szedik a virágot, én is szakajtok róla,
 Azt mondta a kedves kisangyalom, hogy vigyek neki róla.
 Viszek neki édesanyám, mert én szeretem,
 Ne mondják a nagy-csincsési lányok, hogy én csak hitegetem.

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/52-55).

FOGALMAK: húrlefogás (204), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142), pontozott értékek (169), sorvégi díszítések (270, 284)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

MCA-II/55. Utca, utca, utca, utca, víg emődi utca Emőd (Borsod-Abaúj-Zemplén m.)
Mező Józsefné Bozsik Margit (50) – citera gy.: Balogh Sándor (1995)
(Balogh Sándor magánygyűjteménye) lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto ($\text{♩} = 130$)

1) 2) 3) 4) 5) 6) T.f.

var.) 1) 2) 3) 4) 5) 6)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Utca, utca, utca, utca, víg emődi utca,
 Utoljára megyek végig rajta.
 Utoljára megállok egy háznál,
 A szeretőm, kisangyalom rácsos kapujánál.

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/52-55).

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), fél érték bontása (170-171), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

SZASZKÓ JÓZSEF

10. kép • Szaszko József (Tura, 1960-as évek)
A fotó készítője ismeretlen

1908-ban született Turán és 1979-ben ott is halt meg. Csizmadia mester volt, aki autodidakta módon tanult meg citerázni, hegedülni és harmonikázni. Már 19 évesen primásként vezette saját zenekarát. Az 1958-ban, a turai Művelődési Házban alakult népi zenekarnak szintén primásként lett tagja. Ezzel a zenekarral a báli, lakodalmi muzsikálás mellett már népszínművek előadásain is közreműködtek. Citerán leginkább szó-

listaként játszott, illetve Tóth L. Mihályné „Juló néni” énekét kísérte. Citeráit saját maga készítette. 1960-ban citerakészítéséért és citerajátékáért megkapta a Népművészet Mestere díjat. Béres János számos rádiófelvételt készített vele. Sajátos, virtuóz technikája, kiemelkedő variációs játéka a hagyományos magyar citerazene emblematisztikus előadójává teszi.

MCA-II/56. Búza, búza, de szép tábla búza
Szaszkó József (60) – citera
(Várnai Ferenc magángyűjteménye)

Tura (Pest m.)
 gy.: Várnai Ferenc (1979)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=115-125)

1)

2)

var.) 1) 2)

T.f.

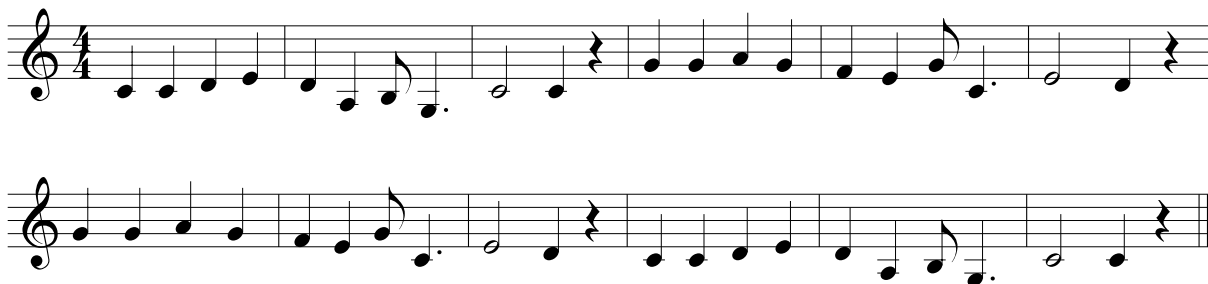
A lefelé irányuló, vastag nyíl jelentése: az összes kísérőhúrt érintő, határozott pendítés. Az így megszólaltatott negyed értéket általában egy ugyancsak hangsúlyos húrlefogás követi.

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), fél érték bontása (170-171), glisszandó (240), húrlefogás (204), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. Búza, búza, de szép tábla búza,
Kihajlik a piros bagi útra.
Piros bagi legények aratják,
Babájukkal marokba rakatják.
2. Nem adtam én cukrot a lovamnak,
Nem adtam én csókot a babámnak.
Ha adtam is, ne fájjon senkinek,
Mi gondja van énram valakinek.
3. Ezt a kislányt ne vedd el, ne vedd el,
Nem győződ meg sok selyemkendővel.
Kilencet köt fejére, nyakára,
Tizediket karcsú derekára.

11. kép • Szaszko József citerát készít (Tura, 1970-es évek)
A fotó készítője ismeretlen

MCA-II/57. Ennek a kislánynak...
Szaszkó József (60) – citera
(Várnai Ferenc magángyűjteménye)

Tura (Pest m.)
 gy.: Várnai Ferenc (1979)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=140)

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Ennek a kislánynak rövid a szoknyája, / Mondtam az anyjának: varrjon fodrot rája!

Azt mondta a kedves édesanyja nem varr fodrot rája, / Akinek nem tetszik a lánya, ne járjon utána!

Nincs variáns jelölve, mivel a felvételen csak egyszer hangzik el a dallam. A nyíl jelentése: az összes kísérfőhúrt érintő, határozott pendítés. Az így megszólaltatott negyed értéket általában egy ugyan-csak hangsúlyos húrlefogás követi.

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), átmenőhangos díszítés (155), fél érték bontása (170-171), glisszandó (240), húrlefogás (204), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

MCA-II/58. Édesanyám sokat intett a jóra
Szaszkó József (60) – citera
(Várnai Ferenc magángyűjteménye)

Tura (Pest m.)
 gy.: Várnai Ferenc (1979)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=110-130)

* a felvételen hibás hangot játszik (D⁷)

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Édesanyám sokat intett a jóra,
 Hogy ne járjak délután a fonóba.
 Ráhallgattam egy csavargó szavára,
 Görcs álljon a hátrafésült hajába.

2. Fáj a lábam, mert feltörte a csizma,
 Mert ott jártam, ahol nem kellett volna.
 Úgy kell annak a betyárnak, hadd fájjon,
 Tanulja meg, más kislányhoz ne járjon.

Nincs variáns jelölve, mivel a felvételen csak egyszer hangzik el a dallam.

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), átmenőhangos díszítés (155), glisszandó (240), húrlefo-
 gás (204), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

DÉL-DUNÁNTÚL

MCA-II/59. Sokác nótá
Balog József (64) – citera
(ZTI AP 16921e)

Mohács (Baranya m.)
 gy.: Manga János (1961)
 lej.: Bolya Mátyás

Rubato *) *Lassú giusto (♩=85)*

B

A

B

Bv

B

C

A

B

* bevezető

Folytatás a következő oldalon!

The musical score consists of seven staves of music in D major. The first staff is labeled 'Bv' and the second 'B'. The third staff is marked with a double bar line and a repeat sign (**). The fourth staff is labeled 'A' and the fifth 'Bv'. The sixth staff is labeled 'B' and the seventh 'C'. The seventh staff is marked with a double bar line and a repeat sign (***). The score concludes with a final cadence marked with a double bar line and a treble clef.

** belső bővülés
 *** zárlat

T.f.

A délszláv zenére jellemző, 2. fokon nyitvahagyó dūr dallam.

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), átmenőhangos díszítés (155), diatonikus játékmód (237, 338), felső váltóhangos díszítés (154), glisszandó (240), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pergetés (142)

ÉRINTŐSOR: diatonikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

MCA-II/60. Lassú II.
Balog József (64) – citera
(ZTI AP 16921f)

Mohács (Baranya m.)
 gy.: Manga János (1961)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=115-125)

1) ————— 2) —————

3) ————— 4) ————— 5) —————

6) ————— 7) —————

var.) 1) 3) 2) 3)

4) 5) 6) 7)

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Verd meg Isten, ezt a cudar világot!
 Rosszabb életem van, mint a kutyának.
 Mert a kutya bebújik a szénába, szalmába,
 De én csak úgy csavargok a világba.

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), diatonikus játékmód (237, 338), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271), pontozott értékek (169)

ÉRINTŐSOR: diatonikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

MCA-II/61. Elvitte a víz a szappant (Háromugrás)
Dékány János (58) – citera
(ZTI AP 06328p)

Dunafalva (Baranya m.)
 gy.: Martin György (1961)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=130)

* a felvételen nem pontos ritmusban, rövidebb értékkel játszott hang T.f.

var.)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Elvitte a víz a szappant,
 Utána küldték a kappant.
 Míg a kappan repült, a szappan elmerült,
 A folyóba'.
2. Csütörtökön virradóra,
 Megy a kislány a folyóra.
 Fehér lábát mossa, meg is szappanozza,
 A folyóba'.

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/61-62).

FOGALMAK: játék nyomóval (237), pergetés (142)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

MCA-II/62. Bőrkesztyű, szőrnadrág
Dékány János (58) – citera
(ZTI AP 06328r)

Dunafalva (Baranya m.)
 gy.: Martin György (1961)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=130)

* hibásan játszott hang

T.f.

var.)

Egyszerűsített dallamváz:

<p>1. Bőrkesztyű, szőrnadrág,
Angyalom, ne vedd rád!
Felmentem a fára egy almáért,
Nem adom a rózsám a viláért.</p>	<p>2. Egy szoknyás, két szoknyás,
Megfogom a szoknyád.
Egyszer-e vagy kétszer, nem mondom meg,
Gyere ide rózsám, úgy súgom meg!</p>
<p>3. Kútágas gémetől,
Kútostor vedrestől.
Felmentem a fára egy almáért,
Nem adom a rózsám e viláért.</p>	

A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/61-62).

FOGALMAK: játék nyomóval (237), pergetés (142)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

MCA-II/63. Túr a disznó a bokorba
Koller József (72) – citera
(ZTI AP 06326r)

Dunafalva (Baranya m.)
 gy.: Martin György (1961)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=140)

1)

2)

T.f.

var.) 1) 2)

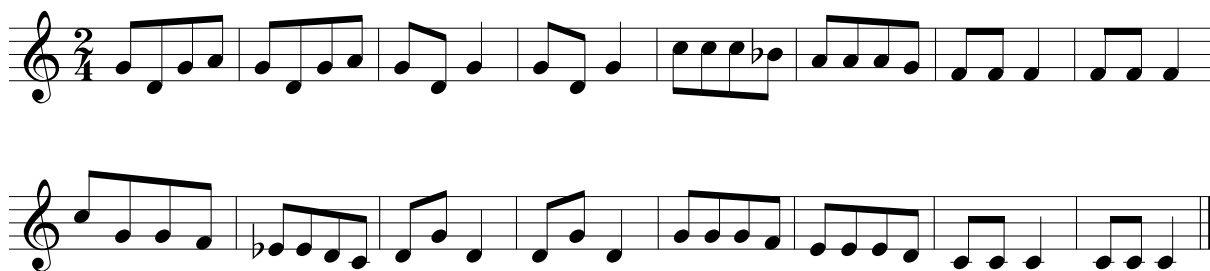
A felvételen a kísérőhúrokon csak a fogott G hangnak megfelelő hangok szólnak.

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), játék nyomóval (237), ritmusaprózás (116)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

Egyszerűsített dallamváz:

1. Akkor szép a disznó orra, mikor tūr, mikor tūr,
Nem vagyok én Bogyiszlóba földesúr, földesúr.
Szép a falka disznó farka karikás, karikás,
Leszek én még Bogyiszlóba árendás, árendás.
2. Mén a kocsi, mén a kocsi agyagért, agyagért,
Cigány kocsis pokolra mén homokért, homokért.
Úgy meghalok kisangyalom, magadért, magadért,
Azért a szép göndörödő hajadért, hajadért.

MCA-II/64. Nem bánom, hogy parasztnak születtem
Koller József (72) – citera
(ZTI AP 06326s)

Dunafalva (Baranya m.)
 gy.: Martin György (1961)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=115)

* hibás hang a felvételen (A) T.f.

var.)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Örülök, hogy (a) világra születtem,
De még jobban, hogy számadó lettem.
Hat bojtárnak lettem fejedelme,
Úgy tisztelnek: Számadó kegyelme.	2. Ha megfőzöm bográcsos ebédem,
Körülüli mind a hat cselédem.
Úgy jóllakunk fordított kásával,
Mint a báró csirkepaprikással.
3. Ne azt nézzed, rongyos a nadrágom,
Csak azt nézzed, hogyan jár a lábam!
Gyenge lábam rátermett a táncra,
A két szemem a kacsingatásra.	

A felvételen a kísérőhúrokon csak a fogott G hangnak megfelelő hangok szólnak.

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), glisszandó (240), játék nyomóval (237), ritmusaprózás (116), szinkópa ritmus (148)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

MCA-II/66. Hol jártál az éjjel, cinegemadár
Koller József (72) – citra
(ZTI AP 06326p)

Dunafalva (Baranya m.)
 gy.: Martin György (1961)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=135)

* pontatlanul játszott dallamrész a 2. versszakban

T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Hol jártál az éjjel, cinegemadár?
 Kapud alatt háltam, kedves violám.
 Miért beljebb nem jöttél, cinegemadár?
 Uradtól nem mertem, kedves violám.
2. Nincs itthon az uram, cinegemadár,
 Folyó patakra van, új hidat csinál.
 Jó lova van annak, gyakran hazaér,
 Jó lova van annak, gyakran hazajár.
 (ism.) Rossz lova van annak, nem ér ma haza,
 Mulathatunk, rózsám, egész éjszaka.

A diatonikusan játszott dallamot az egyszerűsített dallamváz C-re transzponálva mutatja be. A felvételen a kísérőhúrok csak a fogott G hangnak megfelelő hangok szólnak.

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), játék nyomóval (237), pergetés (142), ritmusaprózás (116)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

MCA-II/67. Kispiricsi falu végén...
„Kapkodós” citeraegyüttes
(Várnai Ferenc magángyűjteménye)

Szentlőrinc (Baranya m.)
 gy.: Várnai Ferenc (1980)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=138)

1) 2) 3) 4) 5)

var.) 1) 2) 3) 4a) 4b) 5) T.f.

Egyszerűsített dallamváz:

1. Kispiricsi falu végén folyik el a kanális,
 Enyém lesz kisangyalom,
 ha bánja az anyád is.
 Cin-cin-cillárom, de beteg a virágom,
 Cin-cin-cillárom, de beteg a virágom.

2. Mind megitták a pálinkát,
 nem tudtak hazamenni,
 Kispiricsi faluvégen kocsit kellett fogadni.
 Cin-cin-cillárom, de beteg a virágom,
 Cin-cin-cillárom, de beteg a virágom.

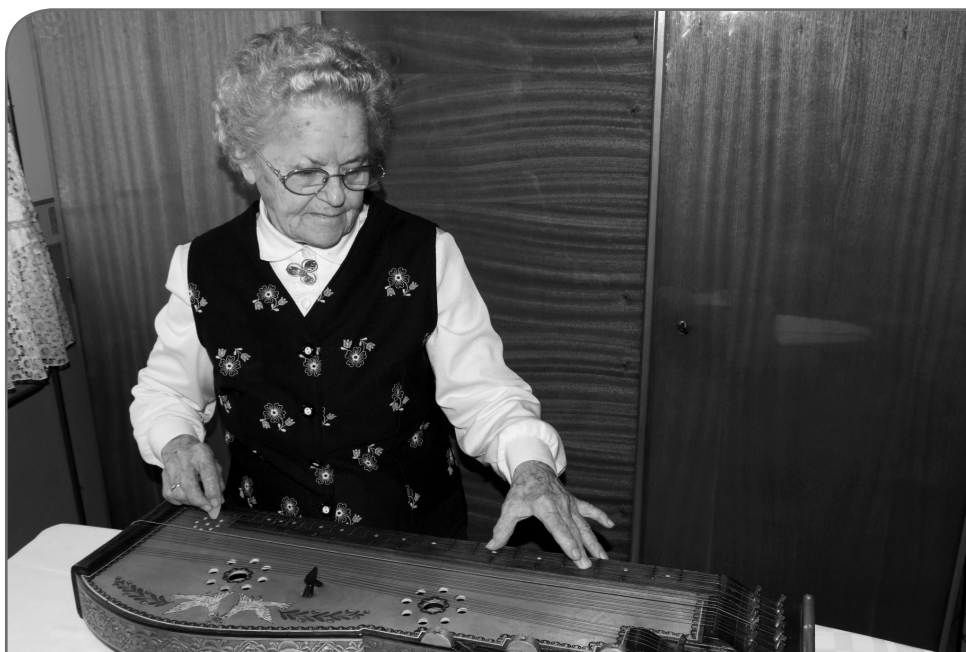
Közreműködik Árki Zoltán (köcsögduda).

FOGALMAK: ritmusaprózás (116)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: ujj

TAKÁCS JÓZSEFNÉ TATÁR KISS ERZSÉBET ÉS TAKÁCS JÓZSEF

12. kép • Takács Józsefné Tatár Kiss Erzsébet citerázik (Szentlőrinc, 2007)
Fotó: Takács Zoltán

Tatár Kiss Erzsébet 1919-ben született, és gyermekkorát szülőföldjén, a Szeged környéki Tápió-rét tanyáján töltötte. Saját gazdaságuk lévén, kiskorától fogva részt vett a ház körüli munkálatokban, pulykapasztorkodott, később pedig édesapja mellett segédkezett a vályogvetésben. Első két osztályát az algyői iskolában végezte; saját bevallása szerint itt érték az első zenei élmények is, melyek egész életét meghatározták. A Tokodi tanítócsaládnak köszönheti, hogy már kiskorában hegedülni, festeni tanulhatott. Fiatal korában, munkája során ismerkedett meg későbbi férjével, a Tiszán hajózással foglalkozó Takács Józseffel. Férjével nem sokkal később a Baranya megyei Királyegyházára, majd Csonka-mindszentre költöztek. A második világháború évei után végülis Szentlőrincen telepedtek meg. Férje itt készítette el korábbi kapkodós citerájának mintájára – melyet még 1924-ben faragott Kárászpusztán – második hangszerét, hogy megmutathassa feleségének, *„milyen jól tudott ő egykor kapkodni”*. Így vált a '60-as évek második felétől az éneklés mellett a citerázás ismét fontos, immáron közös időtöltésükké. Takács Józsefné tehát férjétől tanult citerázni, s emellett gazdag népdalrepertoárral is rendelkezett. Mit jelentett számukra az éneklés? *„Igazi kikap-*

csolódást, igazi éltető elemet, lelki vigaszt. Mert szinte mindenre van valamilyen dal, amivel el lehet tulajdonképpen felejtetni azt, ami a legnagyobb gondunk.” Saját bevallása szerint legkedvesebb foglalkozása a citeratanítás volt, hiszen szintén gyermekkori, megvalósulatlan álma volt az iskolai tanítóskodás. Mivel a kottát ő sem ismerte, tanítványainak is hallás után tanította a citerázást Szentlőrincen. Takács Józsefné nem régen még citerakészítéssel, annak faragott díszítésével is foglalkozott.

JÁTEKTECHNIKA – BAL KÉZ

Takács Józsefné kromatikus „kapkodós” hasas citeráját Takács József készítette a '80-as években. Férje korábbi, kapkodós citerája diatonikus rendszerű volt, a Magyar citerás antológia II. CD-n található felvétel is ilyen hangszeren szólal meg. Kézenfekvően ők is a diatonikus rendszerhez igazodva nyomót használtak, és a nyomó később a félkottás citerajátékukban is megmaradt. Nyomójuk pulyka- vagy libatollból, illetve kemény fából készült. A módosított hangokra ujjal való átlépés – Tuka Zsigmondhoz hasonlóan – az ő játékukat is jellemzi. A leginkább lassú és gyors csárdás dallamokban alkalmazott glisszandó-szerű díszítést Takács József-

né a „suttyantás” kifejezéssel illette magyarázataiban: „Mikor húz (a nyomó) érezni lehet, hogy suttyan.” A díszítést ugrós dallamokban egyáltalán nem alkalmazta.

JÁTÉKTECHNIKA – JOBB KÉZ

Érdekes, hogy míg Tuka Zsigmond nem győzte hangsúlyozni, hogy helyes pengetőtartáskor a pengető majdhogynem vízszintesen érinti a húrokat, de legalábbis hegyesszögben; addig Takács Józsefnél éppen a csaknem függőleges irányú pengetőtartás figyelhető meg. Dallam-repertoárjából azokat a főként ugrós dallamokat fontos kiemelni, ahol számos lehetőség adódik a nyolcad értékek továbbaprózására. Általánosságban ugyanis elmondható, hogy az ilyen típusú dallamok egyik leggyakoribb citálás díszítőeleme a tizenhatodoló ritmusaprózás. Ennek lényege, hogy a negyed-, illetve nyolcad értékeket különböző ritmusformációkban tovább bontja tizenhatodokra, ez ritmikailag és dallamdíszítést tekintve is változatos játékmódot eredményez.

Ezen a ponton válik jelentőssé s egyszersmind egyeduralkodóvá a kapkodó-technika alkalmazása. Az 5. és 8. fok (tulajdonképpen a mollos dallam mi-lá') hangjaira hangolt „kapkodós” húrok egy hűrtartó lábbal alátámasztva helyezkednek el a kislejzen (cimbalom-szerű megoldással). „Az alaphangok-

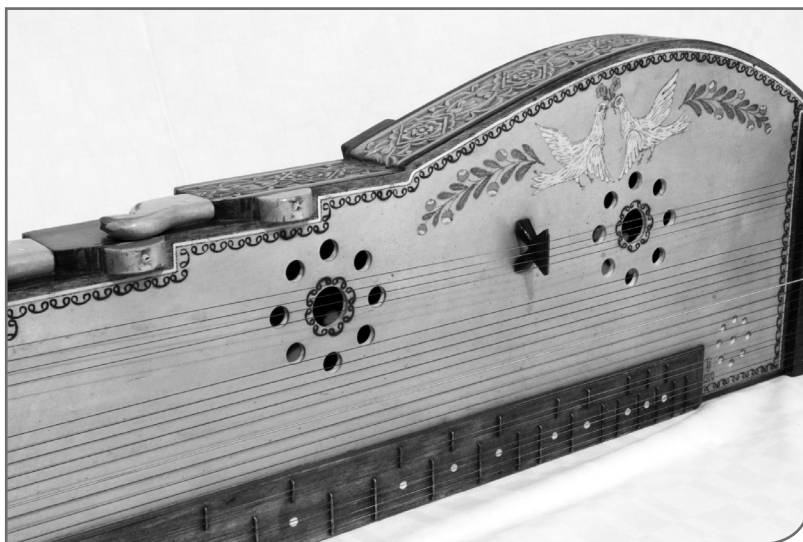
ból kettőt kiemelünk hátra, a kis lábalátétre és behangoljuk a g-re és a főső c-re” (a hangolás C hangolású citerán értelmezendő). A lábbal alátámasztott és kétféle hangra hangolt „kapkodós húrok” citerán való elhelyezkedését a 12. kép illusztrálja.

Amint a dallamvezetésben ezek a kiemelt hangok következnek, azok nem a dallamhúron lenyomva szólalnak meg, hanem a „kapkodós húrokon” kipendítve. Ez egy sajátos zengést ad a dallamnak. Ritmizálásában is különlegesekek ezek a kiemelt, kikapkodott hangok, hiszen a sima nyolcadok helyett nyolcad-tizenhatod variációkban szólalnak meg. A meghallgatott felvételek alapján elmondható, hogy a tizenhatodos bontások többségében akkor jelentkeznek, amikor azok a kapkodós húrokon szólalnak meg.

ZÁRSZÓ

Takács József 1981-ben halt meg. Erzsébet néni férje halála után a szentlőrinci Művelődési Házban általános és középiskolás gyerekeknek tanított citerát. 1991-ben megkapta a Népművészet Mestere kitüntetését. 1993-ban Szentlőrinc díszpolgárává választotta. Takács Józsefnétől, a kapkodós játékmód utolsó képviselőjétől 2012-ben vettünk végső búcsút.

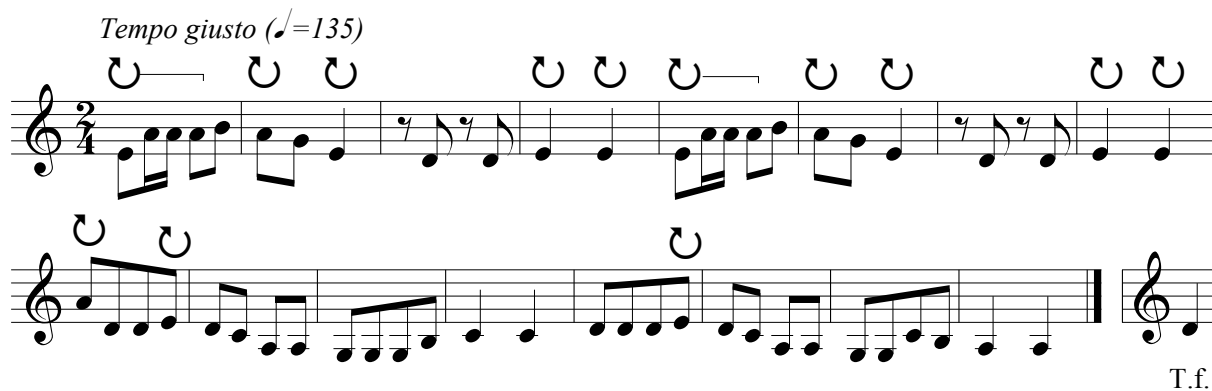
(Endrődi Judit tanulmánya alapján)

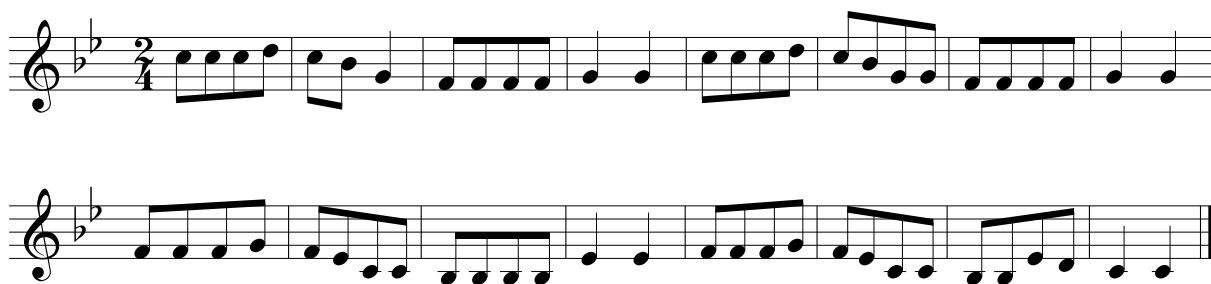
13. kép • Kapkodós citera, készítette Takács József (Szentlőrinc, 2007)
Fotó: Takács Zoltán

MCA-II/68. Hej, két tyúkom tavalyi...
Takács József (68) – citera
(Várnai Ferenc magángyűjteménye)

Szentlőrinc (Baranya m.)
 gy.: Várnai Ferenc (1980)
 lej.: Bolya Mátyás

Egyszerűsített dallamváz:

1. Hej, két tyúkom tavalyi, három harmad évi,
 Jól tudtátok, hogy az enyém, mért adtatok enni?
 Tyutyu szőke, tyutyu barna, tyutyu mind a három,
 A kakasom sem vészett el, nincsen semmi károm.
2. Hej, két juhóm tavalyi, három harmad évi,
 Ha behajtom, megfejem, enni adok néki.
 Helyre Bimbó, helyre Daru, helyre mind a három,
 Az uram is itthon vagyon, nincsen semmi károm!

Játékának különlegessége, hogy a diatonikusan megszólaltatott, A-ra záró dallamokhoz hangolta be a kapkodóhúrokat. A nyíllal jelölt hangok ezeken a húrokon szólalnak meg. A diatonikusan játszott dallamot az egyszerűsített dallamváz C-re transzponálva mutatja be. A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/68-69).

FOGALMAK: játék nyomóval (237), kapkodós citera (18), kapkodós játék (144), ritmusaprózás (116)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

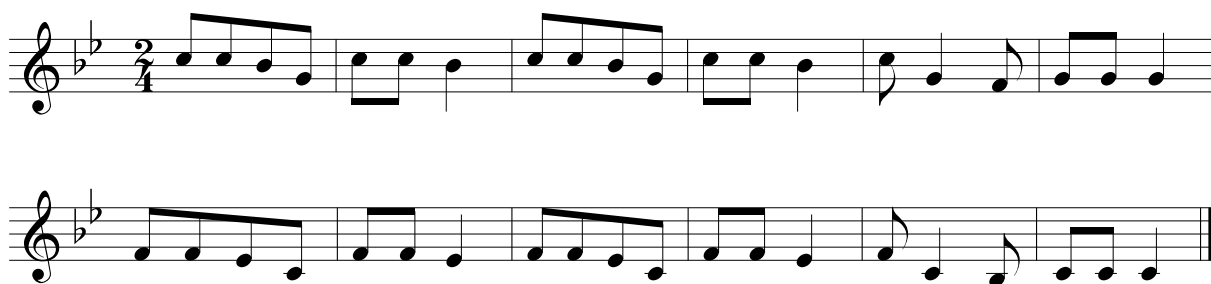
BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJÁ: nyomó

MCA-II/69. Ha Dunáról fúj a szél
Takács József (68) – citera
(Várnai Ferenc magángyűjteménye)

Szentlőrinc (Baranya m.)
 gy.: Várnai Ferenc (1980)
 lej.: Bolya Mátyás

Egyszerűsített dallamváz:

1. Ha Dunáról fúj a szél,
 mindenholnan engem ér,
 Dunáról fúj a szél.
 Ha Dunáról nem fújna,
 fele hideg se volna,
 Dunáról fúj a szél.
2. Akárhogyan fúj a szél,
 édes rózsám, csak ne félj,
 Dunáról fúj a szél.
 Húzódj mellém, majd nem ér,
 majd betakargatlak én,
 Dunáról fúj a szél.

Játékának különlegessége, hogy a diatonikusan megszólaltatott, A-ra záró dallamokhoz hangolta be a kapkodóhúrokat. A nyíllal jelölt hangok ezeken a húrokon szólalnak meg. A diatonikusan játszott dallamot az egyszerűsített dallamváz C-re transzponálva mutatja be. A dallam egy sorozat (attacca folyamat) része (MCA-II/68-69).

FOGALMAK: játék nyomóval (237), kapkodós citera (18), kapkodós játék (144), pergetés (142), ritmusaprózás (116)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

Értelt Balogh Tanár Úr!

Szívmelengető írásukkal vettem kézbe nagyon értékes kiadványát. Sok reményem tudom mivel érdemeltem ki jóindulatát? Jó írásaimat csak tiszta igaz látogatása. Reménykedve hogy átadhatom egy igazi szakembernek, elhunyt párom által megőrzött - megőrzött szép hagyományt

Ugyanis már vagy 100 gyermeknek adtam át ezt a játék formát, köztük olyanoknak is akik tollunk vettek meg a citerát. Sajnos nyomát se látom halom hogy valamelyik is folytatná. Persze tudom hogy reüssé nehezelt, nagyott odafigyelmet igényel. De hát azt mondhatom mégis elég könnyen elsajátítható

Könnyű fellelésiünk volt. Több irányjártunk is bolai fellelésekre, szereplőkre ahonnan első második helyezéssel történik haza. Külföldön is első helyezést értünk el.

Nagyon örültem: Lehető tudósságomért gyermek szeretőmért 1994-ben Lentlörim Dicsőpolvára lettem. 1919. a Pápai tanyaházban születtem. Mivel nov. 26-án leszek 90-es. A néprajznak dr. Várnai Péterné 1354 vegyesdalt ismertem kezeltára. 60 éves koromban tanultam faragást. Szeretek rajzolni. Szüli-mű napokra képeslapokat festgettem

Kiadványát szeretettel köszöntök (megköszönöm!!)
2009. 5. 10. az Takács-Józsefné. A.M. Mester.

14. kép • Erzsi néni levele Balogh Sándornak,
amelyben megköszöni az ajándékba kapott Magyar citerazene I-II. könyveket

MCA-II/70. Varjú sétál a réten
Takács Józsefné (70) – citera
(Várnai Ferenc magángyűjteménye)

Szentlőrinc (Baranya m.)
 gy.: Várnai Ferenc (1989)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=130)

1) 2) 3) 4) T.f.

var.) 1) 2a) 2b) 3) 4)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Varjú sétál a réten,
 Nem sétál az, csak megyen,
 Dárom, madárom.
 Uccu, dárom, madárom,
 Kapuba vár a párom,
 Kettő vagy három.

2. A kemencén az író,
 Beleesett a bíró,
 Dárom, madárom.
 Uccu, dárom, madárom,
 Kapuba vár a párom,
 Kettő vagy három.

3. Háromágú vasvilla,
 Két lábon jár a liba,
 Dárom, madárom.
 Uccu, dárom, madárom,
 Szeret engem a párom,
 Dárom, madárom.

A nyíllal jelölt hangokat a kapkodóhúrokon játssza. A dallam alföldi típus, Tápéról hozta magával az adatközlő.

FOGALMAK: kapkodós citera (18), kapkodós játék (144), ritmusaprózás (116)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: ujj

MCA-II/71. Három házba hat kemence
Takács Józsefné (70) – citera
(Várnai Ferenc magángyűjteménye)

Szentlőrinc (Baranya m.)
 gy.: Várnai Ferenc (1989)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=110)

var.)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Három házba hat kemence,
 Körüljártam, még sincs este.
 Ha nincs este, van menyecske,
 Eszem adta, teremtette!
2. Felment a kondás a fára,
 Makkot rázott disznájának.
 Kucu szőke, kucu barna,
 Majd levág a kondás balta.

A nyíllal jelölt hangokat a kapkodóhúrokon játssza.

FOGALMAK: kapkodós citera (18), kapkodós játék (144), ritmusaprózás (116)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: ujj

MCA-II/72. Iszik a betyár a csapon
Takács Józsefné (70) – citera
(Várnai Ferenc magángyűjteménye)

Szentlőrinc (Baranya m.)
 gy.: Várnai Ferenc (1989)
 lej.: Bolya Mátyás

Tempo giusto (♩=130)

1) 2) 3) 4) 5) 6) T.f.

var.) 1a) 1b) 2a) 2b) 3a) 3b) 4a) 4b) 5a) 5b) 6a) 6b) 6c) 6d)

Egyszerűsített dallamváz:

1. Iszik a betyár a csapon,
 Sír a kedves kisangyalom.
 Ne sírj, kedves kisangyalom,
 Nem ütik a betyárt agyon.

2. Irigyeim sokan vannak,
 Mint a kutyák, úgy ugatnak.
 Hagyok nekik víg napokat,
 Hadd ugassák ki magukat.

A nyíllal jelölt hangokat a kapkodóhúrokon játssza. A második versszakot húrlefogással, staccato-s hangokkal játssza.

FOGALMAK: húrlefogás (204), kapkodós citera (18), kapkodós játék (144), ritmusaprózás (116)

ÉRINTŐSOR: kromatikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: ujj

MCA-II/73. Táncdallam I. (Orosz tánc)
Bogdán Imre (26), Bogdán Sándor (17) – citera
(ZTI AP 02535b)

Csurgó (Somogy m.)
 gy.: Olsvai Imre (1959)
 lej.: Bolya Mátyás

A *Tempo giusto* ($\text{♩} = 145-165$)

B

A

B

A

B

A

B

B

* a felvételen hibásan C-H hangokat játszik.

The musical score is written on ten staves. The first staff begins with a boxed 'A' above the first measure. The second staff begins with a boxed 'B' above the first measure. The third staff has a double asterisk (**) above the first measure, with a line pointing to it. The fourth staff has a boxed 'A' above the first measure. The fifth staff has a boxed 'B' above the first measure. The sixth staff has a boxed 'A' above the first measure. The seventh staff has a boxed 'B' above the first measure. The eighth staff has a boxed 'A' above the first measure. The ninth staff has a boxed 'A' above the first measure. The tenth staff has a boxed 'A' above the first measure. The score ends with a double bar line on the tenth staff.

** a felvételen hibásan, D hangokkal indul a négy tizenhatodnyi motívum

***)

T.f.

*** improvizált zárlat

Ketten játszanak egy hangszeren, az egyik játékos a dallamot játssza virtuóz technikával, a másik a feszes, esztam kíséretet látja el. A kettős játék során a zenészek egymással szemben helyezkednek el. Ez a technika eddig csak Somogy megyében bukkant fel. A dallam a gyűjtés helyétől távolról, talán Erdélyből származik.

FOGALMAK: átmenőhangos díszítés (155), diatonikus játékmód (237, 338), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271)

ÉRINTŐSOR: diatonikus

BAL KÉZ JÁTÉKMÓDJA: nyomó

MCA-II/74. Táncdallam II.**Bogdán Imre (26), Bogdán Sándor (17) – citera****(ZTI AP 02535a)****Csurgó (Somogy m.)**

gy.: Olsvai Imre (1959)

lej.: Bolya Mátyás

A *Tempo giusto* ($\text{♩} = 125-150$)

The musical score is written on a single treble clef staff. It begins with a box labeled 'A' above the first measure. The tempo is marked 'Tempo giusto' with a note value of $\text{♩} = 125-150$. The time signature is 4/4 for the first five measures, then changes to 3/4 for measure 6, and finally to 6/4 for the last measure. The melody is composed of eighth, sixteenth, and thirty-second notes, often beamed together in groups. There are three triplet markings (indicated by a '3' over a bracket) in measures 1, 3, and 5. The piece concludes with a final cadence in the 6/4 time signature.

B**B****B***Folytatás a következő oldalon!*

C

T.f.

Ketten játszanak egy hangszeren, az egyik játékos a dallamot játssza virtuóz technikával, a másik a feszes – negyedenként hangsúlyozó – kíséretet látja el. A kettős játék során a zenészek egymással szemben helyezkednek el. Ez a technika eddig csak Somogy megyében bukkant fel. A dallam nem jellegzetesen somogyi dallam, ismert cigánydal motívumai is felhangzanak a C részben.

FOGALMAK: alsó váltóhangos díszítés (154), átmenőhangos díszítés (155), diatonikus játékmód (237, 338), felső váltóhangos díszítés (154), glisszandó (240), játék nyomóval (237), körülírás fajtái (271)

ÉRINTŐSOR: diatonikus

BAL KÉZ JÁTEKMÓDJA: nyomó

MAGYAR CITERÁS ANTOLÓGIA II. CD

A Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének Népzenei Archívumából
valamint magángyűjteményekből.

Szerkesztette Balogh Sándor és Bolya Mátyás • Kiadja a Flaccus Kiadó, Budapest 2005.

ALFÖLD

HAJDÚ-BIHAR MEGYE

Püspökladány – Boruzs András (*citera*), Nádházi József (*levélsíp*), Baranyai Sándor (*köcsögduda*), Törő Gábor (*ének*)

1. Aki dudás akar lenni..... (MJ mgy)..... 0'31"
2. Uccu vászon tarisznya (MJ mgy)..... 0'41"
3. Az én édes kedves apám (MJ mgy)..... 1'40"
4. Ha felülök a fekete halomra (MJ mgy)..... 1'14"
5. Itt az idő, Szent Mihály nap közeledik (MJ mgy)..... 1'37"

Debrecen – Kanczel János (*citera*), Túry Ferenc (*kanál*)

6. Debrecennek van egy vize (MJ mgy)..... 0'24"
7. Csárdás I. (MJ mgy)..... 0'26"
8. Csárdás II.* (MJ mgy)..... 0'26"
9. Sárga zsinór a bakancsom fűzője (MJ mgy)..... 0'34"
10. Este van már a faluba, haza kéne menni..... (MJ mgy)..... 0'32"
11. Esik az eső, nagy sár van a faluba (MJ mgy)..... 0'19"
12. Cseperegve esik az eső..... (MJ mgy)..... 0'26"

Csökmő – Cs. Nagy Balázs (*citera*)

13. Leégett a hortobágyi hodály (MJ mgy)..... 1'05"
14. Falu végén van egy kis ház,
sárgára van festve (MJ mgy)..... 1'02"
15. Tanya, tanya, tanya,
szénégető tanya (MJ mgy)..... 0'43"
16. A csökmői bíró kapujába (MJ mgy)..... 0'45"

Nagyszalonta – Bagosi Lajos (*citera*)

17. Az ökör a földet nem magának szántja (ZTI AP 06672g/rev**)..... 2'05"
18. Nem vagy legény, icca csuhája (ZTI AP 06672k/rev**)..... 1'39"
19. Hajnallik, hajnallik (ZTI AP 06672j/rev**)..... 2'19"
20. Kis pej lovam megérdemli a zabot (ZTI AP 06672h/rev**)..... 1'49"
21. Kihullott a kis dézsa dongája (ZTI AP 06672i/rev**)..... 1'31"

SZABOLCS-SZATMÁR MEGYE

Fábiánháza – Kovács Lajos (*diatonikus citera, ének*)

22. Debrecennek van egy vize (BS mgy)..... 0'31"
23. Hortobágyi gulyás legény (BS mgy)..... 0'55"
24. Elmennék én babám tihozzátok egy este (BS mgy)..... 0'50"
25. Hortobágyon csikóslegény vagyok én..... (BS mgy)..... 0'45"

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE

Kisújszállás – Tuka Zsigmond (*citera*)

26. Tisza partján elaludtam..... (BS mgy)..... 1'05"
27. Zöld búzában szedeget a vadgalamb..... (BS mgy)..... 0'39"
28. Házunk előtt rostálják már az árpát..... (BS mgy)..... 1'01"
29. Házasodj meg ha meg akarsz (BS mgy)..... 0'45"
30. A karcagi bírónak (BS mgy)..... 1'01"
31. Babám háza előtt van egy magas nyárfa (ZTI AP 08306y1)..... 0'31"
32. Nem vagy lány, nem vagy lány* (ZTI AP 08306y2)..... 0'34"
33. Szombaton este nem jó citerázni..... (ZTI AP 08306y3)..... 0'32"

Jászkarajenő – Dávid László (*citera*)

34. Lassú I. (ZTI AP 17045f1)..... 1'35"
35. Este, este, de szerelmes egy este (ZTI AP 17045f2)..... 1'09"

BÉKÉS MEGYE

Sarkad – Sajti Mihály (*citera*)

36. Csinomi Palkó (ZTI AP 09208c)..... 1'17"

CSONGRÁD MEGYE

Szentes – id. Maczik Sándor (*citera*)

37. Már ezután éjszaka nem járok (ZTI AP 16924h)..... 0'59"
38. Kék ibolya ha leszakítanálak (ZTI AP 16924i)..... 1'32"

Röszke – Magda Imre (*citera*)

39. Udvaromban, udvaromban áll egy terebélyes diófa..... (ZTI AP 09919a)..... 1'40"
40. Kisangyalom ha katona nem volnék..... (ZTI AP 09919b)..... 1'29"
41. Tisza szélén elaludtam..... (ZTI AP 09919c)..... 1'00"

42. Megérett a paprika, meg* (ZTI AP 09919d) 0'49"
 43. Ráncos szárú kiscsizmám szögére van akasztva (ZTI AP 09919e) 1'11"
 44. Ráncos szárú kiscsizmám szögére van akasztva (ZTI AP 09919f) 2'01"

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE

Emőd – Mező Józsefné Bozsik Margit (citera)

45. Megy a nap lefelé (BS mgy) 1'08"
 46. Summás gazda kiállott a gang alá (BS mgy) 0'31"
 47. Este, este, de szerelmes kedd este (BS mgy) 1'26"
 48. A kövesdi határ felől (BS mgy) 0'51"
 49. Hej, a sályi vásártéren (BS mgy) 0'48"
 50. Három a tánc mindhalálig (BS mgy) 0'30"
 51. Feleségem olyan tiszta (BS mgy) 0'39"
 52. Krumplileves rizskásával keverve (BS mgy) 0'42"
 53. A miskolci kaszárnya, bádog a teteje (BS mgy) 0'31"
 54. Kiskertembe szedik a virágot (BS mgy) 1'11"
 55. Utca, utca, utca, utca, víg emődi utca (BS mgy) 0'55"

PEST MEGYE

Tura – Szaszko József (citera)

56. Búza, búza, de szép
 tábla búza (VF mgy) 1'10"
 57. Ennek a kislánynak
 dombon van a háza (VF mgy) 0'29"
 58. Édesanyám sokat
 intett a jóra (VF mgy) 0'20"

DÉL-DUNÁNTÚL

BARANYA MEGYE

Mohács – Balog József (citera)

59. Sokác nóta (ZTI AP 16921e) 1'17"
 60. Lassú II. (ZTI AP 16921f) 0'52"

Dunafalva – Dékány János (citera)

61. Elvitte a víz a szappant
 (Háromugrós) (ZTI AP 06328p) 1'15"
 62. Börkesztyű, szőrnadrág (ZTI AP 06328r) 0'43"

Dunafalva – Koller József (citera)

63. Túr a disznó a bokorba (ZTI AP 06326r) 0'45"
 64. Nem bánom, hogy
 parasztnak születtem (ZTI AP 06326s) 0'46"
 65. Örülök, hogy (a) világra
 születtem (ZTI AP 06326t) 0'24"
 66. Hol jártál az éjjel,
 cinegemadár (ZTI AP 06326p) 0'45"

Szentlőrinc – „Kapkodós” citeraegyüttes

67. Kispircsi falu végén
 folyik el a kanális (VF mgy) 0'58"

Szentlőrinc – Takács József (citera)

68. Hej, két tyúkom tavalyi,
 három harmadévi (VF mgy) 0'45"
 69. Ha Dunáról fúj a szél (VF mgy) 0'27"

Szentlőrinc – Takács Józsefné (citera)

70. Varjú sétál a réten (VF mgy) 0'37"
 71. Három házba hat kemence (VF mgy) 0'29"
 72. Iszik a betyár a csapon (VF mgy) 0'49"

SOMOGY MEGYE

Csurgó – Bogdán Imre (citera), Bogdán Sándor (citera)

73. Táncdallam I. (Orosz tánc) (ZTI AP 02535b) 1'54"
 74. Táncdallam II. (ZTI AP 02535a) 1'41"

* népies műdal vagy nóta, csak a játéktechnika illusztrálására!

** Kodály Zoltán 1916-os nagyszalontai gyűjteményét újrakiadta Balogh Sándor és Bolya Máttyás

ELŐADÓK, GYÚJTÓK

ELŐADÓK:

Árki Zoltán¹ (44) 67
 Árki Zoltánné (41) 67
 Bagosi Lajos (30) 17-21
 Balog József (64) 59-60
 Baranyai Sándor¹ (60) 1-2, 5
 Bogdán Imre (26) 73-74
 Bogdán Sándor (17) 73-74
 Boruzs András (54) 1-5
 Cs. Nagy Balázs (54) 13-16
 Dávid László (59) 34-35
 Dékány János (58) 61-62
 Kanczel János (40) 6-12
 Koller József (72) 63-66
 Kovács Lajos⁴ (65) 22-25
 Maczik Sándor id. (61) 37-38
 Magda Imre (63) 39-44
 Mező Józsefné Bozsik Margit (60) 45-55
 Nádházi József² (54) 1-2, 5
 Sajti Mihály (76) 36
 Szaszko József (62) 56-58
 Takács József (68) 67-69
 Takács Józsefné (70) 67, 70-72
 Törő Gábor³ (59) 3, 5
 Tuka Zsigmond (73) 26-33
 Túry Ferenc⁵ (23) 6-9, 12

¹ köcsögduda

² levélsíp

³ ének

⁴ citera és ének

⁵ kanál

GYÚJTÓK:

MTA ZTI FELVÉTELEI

Andrásfalvy Bertalan; Martin György;
 Pesovár Ferenc 61-66 (1961)
 Halkovics János 31-33 (1965)
 Kodály Zoltán 17-21 (1916)
 Manga János 34-35 (1973); 37-38 (1963); 59-60 (1961)
 Olsvai Imre 73-74 (1959)
 Sárosi Bálint 36 (1967); 39-44 (1972)

MAGÁNGYŰJTEMÉNYEK

Balogh Sándor 22-25 (1993); 26-30 (1991); 45-55 (1995)
 Bencze Lászlóné dr. Mező Judit 1-16 (1974)
 dr. Várnai Ferenc 56-58 (1979); 67-69 (1980); 70-72 (1989)

DALSZÖVEGEK FORRÁSAI

A gondolatjel utáni számok a dalok sorszámaikat jelölik

A bogviszlói zenekar (Szerk.: Sebő Ferenc, Hungaroton, 1984, LP) – 63

A magyar népköltés remekei
 (Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta Vikár Béla.
 Franklin-Társulat, 1906) – 60

Balogh Sándor magángyűjteménye – 27, 28, 29, 30, 31, 32, 53, 54

Bartók-rend támlapjai – 17, 19, 21, 26, 37, 46, 48, 52, 62

Bencze Lászlóné: A ladányi torony tetejébe.
 Hortobágyi és sárréti népdalok. (Nagyközségi Tanács,
 Püspökladány, 1982) – 3, 4, 6, 12, 14

Bencze Lászlóné: Szivárványos az ég alja.
 Bihari népdalok. (Berettyóújfalu Nagyközségi Tanács,
 Berettyóújfalu, 1977) – 1, 10, 20

Békefi Antal: Bakonyi népdalok (Veszprém Megyei Tanács
 V. B. Művelődésiügyi Osztálya, Veszprém, 1977) – 39

Daloló Rábaköz (Szerk.: Barsi Ernő.
 Magyar Kultúra Kiadó Kft., Győr, 2009) – 8

Dráva szélén lakom. Száz ormánsági népdal
 (Szerk.: Olsvai Imre – Várnai Ferenc.
 Nagyközségi Tanács, Sellye, 1979) – 66, 69

Kiss József: Matyó népdalok
 (Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 1983) – 48

Lajos Árpád: Este a fonóban. Borsodi népdalok
 (NPI, Budapest, 1974) – 49, 51

Maczkó Mária–Rónai Lajos: Rózsát ültettem a gyalogútra...
 Galga menti népdalok (Petőfi Múzeum, Aszód,
 1990) – 56

Magyar népdaltípusok I., II. (Szerk.: Járdányi Pál.
 Akadémiai Kiadó, Budapest, 1961) – 13, 35, 38, 41, 45,
 47, 61, 64, 68

Magyar népdalok (Szerk.: Ortutay Gyula, Neumann Kht.,
 Budapest, 2000) – 32, 50, 58,

Magyar népdaltípusok példatára (internetes adatbázis) – 40

Magyar Népzenei Antológia – Alföld.
 (Szerk.: Paksa Katalin, Németh István,
 MTA Zenetudományi Intézet, Budapest, 1994) – 43

Magyarországi citeramuzsika (Hungaroton, 1974, LP) – 2

Nagy András Balázs magángyűjteménye: 15, 16

Pesovár Ferenc: Béres vagyok, béres.
 Fejér megyei népzene (István király Múzeum,
 Székesfehérvár, 1982) – 62

Szentlőrincen kiöntött a kanális – 40 népdal
 Takács Józsefné Tatár Kiss Erzsébet dalaiból
 (Szerk.: Várnai Ferenc. Szentlőrinci Közösségi Közös
 Tanács, Szentlőrinc) – 70, 71, 72

Tiszán innen, Dunán túl. 150 magyar népdal
 (Zeneműkiadó, Budapest, 1953) – 67

Általánosan elterjedt: 9, 11, 30, 33, 36, 57

TÁRGYMUTATÓ

*A zárójeles számok a Magyar citerazene I-II. kötetek megfelelő oldalszámára utalnak,
a további számok pedig a dalok sorszámaát jelölik.*

A, Á

alálépős díszítés (270) – 15, 16, 17, 19
alsó váltóhangos díszítés (154) – 12, 14, 18, 39, 42, 43, 44,
47, 49, 50, 51, 57, 58, 59, 66, 74
arpeggio (235) – 3, 4, 6, 22
aszimmetrikus játék (290) – 15, 16, 34, 36, 37
átmenőhangos díszítés (155) – 2, 8, 9, 11, 12, 16, 17, 18,
19, 20, 23, 24, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 38, 43, 44,
45, 49, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 63, 64, 73, 74

D

diatonikus játékmód (237, 338) – 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23,
24, 25, 59, 60, 73, 74

F

fél érték bontása (170-171) – 10, 15, 16, 17, 29, 31, 32, 33,
36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 55, 56, 57
felső váltóhangos díszítés (154) – 36, 59, 74

G

glisszandó (240) – 5, 7, 10, 13, 14, 18, 19, 20, 22, 23, 26,
27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 45, 47, 49, 50,
52, 53, 56, 57, 58, 59, 64, 74

H

húrlefogás (204) – 7, 8, 10, 11, 33, 34, 54, 56, 57, 58, 72

J

játék nyomóval (237) – 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21,
22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35,
36, 37, 38, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56,
57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 68, 69, 73, 74

K

kapkodós citera (18) – 68, 69, 70, 71, 72
kapkodós játék (144) – 68, 69, 70, 71, 72
kettős fogás (235) – 39, 40, 41, 42, 43, 44
kisfejhúr (339) – 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12
körülírás fajtái (271) – 7, 19, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35,
36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 49, 51, 52, 53,
54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 73, 74

Ö

összepergetés (235) – 13, 14, 19, 22, 23, 26

P

parlando, rubato előadásmód (242) – 3, 4, 6, 13, 19, 22,
26, 48
pergetés (142) – 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15,
17, 18, 20, 21, 23, 24, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36,
37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51,
53, 54, 55, 59, 61, 62, 66, 69
pontozott értékek (169) – 1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16,
17, 18, 20, 21, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 33, 35, 37, 38, 39,
40, 43, 44, 45, 47, 49, 50, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 60

R

ritmusaprózás (116) – 25, 36, 51, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70,
71, 72

S, SZ

sorvégi díszítések (270, 284) – 7, 8, 10, 27, 28, 29, 30, 41,
42, 43, 44, 54
szinkópa ritmus (148) – 64

T

tizenhatodoló ritmusaprózás (116-120) – 38
triolás pengetés (289) – 31, 32, 33

BETŰRENDES DALLAMMUTATÓ

<i>Dal kezdősora</i>	<i>dalsz. (old.sz.)</i>	<i>Dal kezdősora</i>	<i>dalsz. (old.sz.)</i>
A csökei bíró kapujában	16 (32)	Hortobágyon csikóslegény vagyok én	25 (43)
A karcagi bírónak	30 (54)	Iszik a betyár a csapon	72 (116)
Aki dudás akar lenni	1 (10)	Itt az idő, Szent Mihály nap közeledik	5 (15)
Akkor szép a disznó orra... ..	63 (104)	Jaj, de szépen esik az eső	12 (26)
A kövesdi határ felől	48 (84)	Kék ibolya, ha leszakítanálak	38 (67)
A miskolci kaszánya, bádog a teteje	53 (90)	Kihullott a kis dézsa dongája	21 (39)
Az én édes kedves apám	3 (13)	Kisangyalom, ha katona nem volnék	40 (71)
Az ökör a földet nem magának szántja	17 (33)	Kiskertembe szedik a virágot... ..	54 (92)
Babám háza előtt van egy magas nyárfa	31 (55)	Kis pej lovam megérdemli a zabot	20 (37)
Bimbó voltam, mikor én megszülettem	7 (18)	Kispircsi falu végén folyik el a kanális	67 (108)
Bőrkesztyű, szőrnadrág	62 (103)	Krumplileves rizskásával keverve	52 (89)
Búza, búza, de szép tábla búza	56 (95)	Lassú I.	34 (61)
Csárdás I.	7 (18)	Lassú II.	60 (101)
Csárdás II.	8 (19)	Leégett a hortobágyi hodály	13 (27)
Cseperegve esik az eső	12 (26)	Már ezután éjszaka nem járok	37 (65)
Csínom Palkó, Csínom Jankó	36 (63)	Már minálunk icca, csuhajja	18 (35)
Debrecennek van egy vize	6 (17); 22 (40)	Megérett a paprika, meg	42 (74)
Édesanyám sokat intett a jóra	58 (98)	Megy a nap lefelé	45 (80)
Elmennék én babám tihozzátok egy este	24 (42)	Nem bánom, hogy parasztnak születtem	64 (106)
Elvitte a víz a szappant	61 (102)	Nem vagy lány, nem vagy lány	32 (57)
Ennek a kislánynak dombon van a háza	57 (97)	Nem vagy legény, icca csuhajja	18 (35)
Ennek a kislánynak rövid a szoknyája	57 (97)	Orosz tánc	73 (117)
Esik az eső, nagy sár van a faluban	11 (24)	Örülök, hogy (a) világra születtem	64 (106)
Esik eső, csepereg az árpatalóra	43 (75); 44 (77)	Ráncos szárú kiscsizmám... ..	43 (75); 44 (77)
Este van már a faluba, haza kéne menni	10 (22)	Sárga zsinór a bakancsom fűzője	9 (21)
Este, este, de szerelmes egy este	35 (62)	Sokác nóta	59 (99)
Este, este, de szerelmes kedd este	47 (82)	Summás gazda kiállott a gang alá	46 (81)
Ez a kislány, barna kislány	8 (19)	Szombaton este nem jó citerázni	33 (59)
Falu végén van egy kis ház... ..	14 (28)	Táncdallam I.	73 (117)
Feleségem olyan tiszta	51 (88)	Táncdallam II.	74 (120)
Ha Dunáról fúj a szél	69 (112)	Tanya, tanya, tanya, szénégető tanya	15 (30)
Ha felülök a fekete halomra	4 (14)	Tisza partján elaludtam	26 (49)
Hajnallik, hajnallik	19 (36)	Tisza szélén elaludtam	41 (73)
Három a tánc mindhalálig	50 (86)	Túr a disznó a bokorba	63 (104)
Három házba hat kemence	71 (115)	Uccu vászon tarisznya	2 (12)
Háromugrós	61 (102)	Udvaromban, udvaromban... ..	39 (69)
Házasodj meg, ha meg akarsz	29 (53)	Utca, utca, utca, utca, víg emődi utca	55 (93)
Házunk előtt rostálják már az árpát	28 (51)	Varjú sétál a réten	70 (114)
Hej, a sályi vásártéren	49 (85)	Verd meg Isten, ezt a cudar világot!	60 (101)
Hej, két tyúkom tavalyi, három harmadévi	68 (111)	Zavaros a Tisza vize, nem fér a medrébe	34 (61)
Hol jártál az éjjel, cinegemadár?	66 (107)	Zöld búzában szedeget a vadgalamb	27 (50)
Hortobágyi gulyás legény	23 (41)		

MINDEN JOG FENNTARTVA.

BÁRMILYEN MÁSOLÁSHOZ, SOKSZOROSÍTÁSHOZ, ILLETVE ADATFELDOLGOZÓ
RENDSZERBEN VALÓ TÁROLÁSHOZ A KIADÓ ÉS A SZERZŐ
ELŐZETES ÍRÁSBELI HOZZÁJÁRULÁSA SZÜKSÉGES.

A KÖNYV 14 FOTÓT ÉS 73 KOTTÁT TARTALMAZ

A KÉZIRAT LEZÁRVA 2012. MÁRCIUS 28-ÁN

KÉSZÜLT A NYOMDAI ÖTLETEK KFT. NYOMDÁJÁBAN, 2016-BAN

ISBN 978-963-08-3621-0

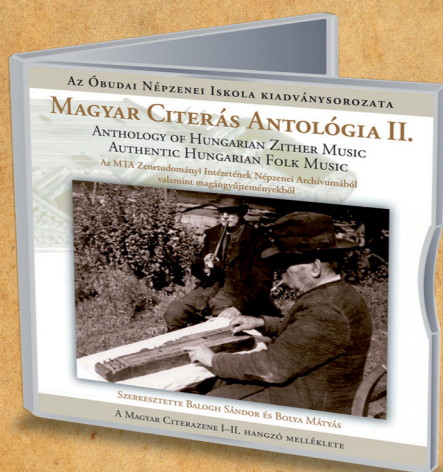

A **Magyar citerás antológia** hangzó sorozat második részét 2005-ben adta ki a Flaccus Kiadó. Azóta két újabb rész is megjelent, és előkészületben van a hagyományos citerazenét feldolgozó sorozat ötödik, egyben záró darabja is. Érdeemes felidézni néhány gondolatot az akkor leírtakból: ahhoz, hogy egy értékes dallam eljusson mindenkihez, hivatalosan kiadott hanghordozón vagy lejegyzett formában, igen hosszú utat kell végigjárnia, a gyűjtés-feldolgozás-publikálás mindhárom lépcsőfokát. Az utolsó kettő a legnehezebb. Ez a két lépés a táncházmozgalom mai feladatai közül talán a legfontosabb, így lesz a helyszíni gyűjtésből mindenki számára hozzáférhető és használható közkincs.

Ezen az úton egy kis lépés ez a könyv.

Amikor elkezdtem a lejegyzést, egyértelmű volt, hogy mindenki számára használható formába szeretném önteni a leírt hangjegyeket. Ne annyira a részleteket elemző elme, sokkal inkább a dallamszándék vezesse kezemet.

Számos újdonság várja az olvasót: a 73 részletes lejegyzést kiegészítő egyszerűsített dallamváz és dalszöveg, a főbb játéktechnikai jellemzők felismerését segítő fogalomfelhő, életrajzok és eddig nem publikált fényképek. Remélem, hogy sokan forgatják majd haszonnal a könyvet, legyen szó tanárról, előadóművésztől vagy kutatóról.

Nemzeti
Kulturális
Alap

DIALEKTON
NÉPZENEI KIADÓ

www.dialekton.hu